

Izazovi vanjskotrgovinskog poslovanja Republike Turske u europskom kontekstu

Bencarić, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:305152>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-30**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Lucija Bencarić, student

Diplomski studij smjer Agroekonomika

**IZAZOVI VANJSKOTRGOVINSKOG POSLOVANJA REPUBLIKE TURSKE U
EUROPSKOM KONTEKSTU**

Diplomski rad

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Lucija Bencarić, student

Diplomski studij smjer Agroekonomika

**IZAZOVI VANJSKOTRGOVINSKOG POSLOVANJA REPUBLIKE TURSKE U
EUROPSKOM KONTEKSTU**

Diplomski rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu diplomskog rada:

1. prof.dr.sc.Ružica Lončarić, predsjednik
2. izv.prof.dr.sc.Tihana Sudarić, mentor
3. izv.prof.dr.sc.Igor Kralik, član

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Pregled literature.....	2
3. Materijali i metode.....	5
4. Rezultati.....	6
4.1. Makroekonomska obilježja republike turske	6
4.2. Vanjskotrgovinska politika republike turske.....	11
4.2.1. Povijesni razvoj.....	11
4.2.2. Izvoz.....	14
4.2.3. Uvoz.....	19
4.2.4. Organizacije vanjskotrgovinske politike čija je članica turska.....	23
4.3. Europska unija i republika turska.....	34
4.3.1. Čimbenici odnosa republike turske i europske unije	35
4.4. Komparativna analiza republike hrvatske i republike turske	43
4.5. Swot analiza	46
5. Rasprava	49
6. Zaključak	51
7. Literatura	52
8. Sažetak.....	54
9. Summary.....	55
10. Popis tablica.....	56
11. Popis slika	57
12. Popis grafikona	58
13. Popis shema	58
Temeljna dokumentacijska kartica	59
Basic documentation card	60

1. UVOD

Vanjska trgovina ima veliki značaj u gospodarstvu svake zemlje. Bez vanjske trgovine zemlja ne bi mogla biti konkurentna na svjetskom tržištu i ostvarivati devizna sredstva. Vanjska trgovina je iznimno važan segment nacionalnoga gospodarstva svake zemlje. Razmjenu robe i usluga s inozemstvom gospodarstvo jedne zemlje uključuje se u svjetsko gospodarstvo uspostavljajući odnose s njima. Prema tome, vanjska trgovina svojom djelatnošću usklađuje materijalni sastav društvenog proizvoda s potrebama potrošnje domaće zemlje.

Gospodarstvo Turske Međunarodni monetarni fond definira kao tržišno gospodarstvo u nastajanju. Turska ima dinamično tržište, opremljeno mrežom razvijene infrastrukture i globalno konkurentne radne snage. Geografska pozicija Turske kao i njezina blizina energetske regije Kaspijskog jezera i Središnje Azije dodatno povećavaju njezin potencijal u trgovinskom poslovanju s drugim zemljama. Od kolovoza 2018. godine, Turska prolazi kroz valutnu i dužničku krizu, koju karakterizira turska lira (TRY), vrijednost inflacije, visoka inflacija, rastući troškovi zaduživanja i odgovarajuće rastuće neispunjavanje obveza. Unatoč stalnom porastu izvoza, koji ima relativno nisku dodanu vrijednost, Turska ima rastući trgovinski deficit potaknut ovisnošću o uvozu energije. Automobilski i tekstilni industriji predvode tursku vanjsku trgovinu, a slijede je industrija zlata, nakita, hrane, čelika i opreme, kao i strojevi. Glavni uvozni proizvodi su vozila, ugljikovodici, lijekovi i kemijski proizvodi. Europska unija je daleko najveći turski kupac, a slijede je Sjedinjene Države, Kina, Rusija i Irak.

Europska unija i Turska povezani su sporazumom o carinskoj uniji, koji je stupio na snagu 1995. godine. Turska je zemlja kandidat za pristupanje EU od 1999. godine i članica je Euro-mediterranskog partnerstva (Euromed). Euro-mediterransko partnerstvo promiče ekonomsku integraciju i demokratske reforme u 16 susjeda na jugu EU u Sjevernoj Africi i na Bliskom istoku. Jedan važan dio ovog rada je postizanje obostrano zadovoljavajućih uvjeta trgovanja za partnere regije Euromed. Euro-mediterransko partnerstvo je ključna komponenta u ostvarivanju veće ekonomske integracije u mediteranskoj regiji. Primarni razlozi za uporne zahtjeve Turske za priključenjem Europskoj uniji su, među ostalim, brojni Turci u Europi i važnost trgovine između njih. Turska je, međutim, također sve više razočarana široko rasprostranjenim protivljenjem njenom pristupanju među zemljama članicama EU.

2. PREGLED LITERATURE

Kako bi se razumio koncept diplomskog rada potrebno je definirati što je vanjskotrgovinska politika i Europska unija.

Vanjska trgovina je gospodarska djelatnost koja obuhvaća razmjenu robe i usluga s inozemstvom tj. razmjenu materijalnih i nematerijalnih dobara između zemalja. U užem smislu vanjska trgovina obuhvaća samo promet robe između gospodarskih subjekata iz različitih zemalja, pa je predmet vanjskotrgovinske razmjene ona roba koja prelazi državnu granicu. U širem smislu vanjska trgovina obuhvaća i razmjenu gospodarskih usluga (tzv. „nevidljivi izvoz i uvoz“) promet kapitala, promet ljudi i prijenos vijesti (Andrijanić, 2001).

Međunarodnu trgovinu možemo definirati kao ukupan opseg razmjene između zemalja iz cijelog svijeta, odnosno ukupnu razmjenu na globalnom tržištu. Ukratko, vanjska je trgovina dio pometa robe u kojem predmet kupoprodaje napušta teritorij zemlje prodavatelja (izvoznika) i ulazi na teritorij zemlje kupca (uvoznika).

Uz razmjenu robe i drugih materijalnih stvari vanjska trgovina obuhvaća i obavljanje drugih različitih proizvodnih i neproizvodnih usluga prema nalogu i za račun inozemnih državljana, odnosno inozemnih poslovnih partnera. Neke od njih su (Andrijanić, 2001):

- transportne usluge
- špediterske usluge
- skladišne usluge
- usluge osiguranja protiv robnih, financijskih, transportnih i drugih rizika
- bankovne usluge
- turističke usluge
- davanje gospodarskih informacija
- propagande akcije
- izdavačke usluge
- usluge oplemenjivanja robe (obrada, dorada, prerada)
- usluge popravaka
- izvođenje investicijskih radova u inozemstvu
- zastupanje stranih poslovnih partnera (agencijske usluga)
- usluge provjere količine robe i kvalitete robe
- usluge međunarodnog trgovačkog posredovanja i dr.

Osnovni zadatak vanjske trgovine je da po najpovoljnijim uvjetima kupuje tj. uvozi robu koje

nema ili je nema u dovoljnim količinama na domaćem tržištu, te da se po najpovoljnijim uvjetima prodaje izvozi odnosno prodaje domaća roba i domaće gospodarske usluge na inozemno tržište. (Andrijanić, 2001).

Vanjskotrgovinska poduzeća u svom poslovanju s inozemstvom dužna su se pridržavati sljedećih načela i pravila poslovanja:

- Općih ekonomskih načela
- Pridržavanje utvrđenih smjernica ekonomskih odnosa vlastite zemlje s inozemstvom
- Izvršavanje ugovorenih obveza prema stranim i domaćim poslovnim partnerima
- Stručnog i točnog obavljanja vanjsko – trgovinskih poslova
- Sigurnost u poslovanju, tj. primjene potrebnih mjera osiguranja protiv raznovrsnih rizika
- Ekspeditivnosti u poslovanju i pridržavanje utvrđenih rokova izvršenja pojedinih faza vanjskotrgovinskog posla i dr . (Andrijanić, 2001)

Europska unija je nadnacionalna zajednica nastala kao rezultat procesa suradnje i integracije koji je započeo 1951.godine između šest država (Belgije, Francuske, Italije, Njemačke, Luksemburga i Nizozemske). Cilj ujedinjenja europskih država nakon drugog svjetskog rata bio je uspostaviti mir među državama članicama te praktičnu suradnju kroz uspostavu zajedničkih politika. Ime Europska unija uvedeno je Ugovorom iz Maastrichta koji je stupio na snagu 1993. (Izvor: https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_hr,27.06.2019.)

Europska unija ima sljedeće ciljeve:

- promicati mir, svoje vrijednosti i dobrobit svojih građana
- zajamčiti slobodu, sigurnost i pravdu bez unutarnjih granica
- održivi razvoj na temelju uravnoteženog gospodarskog rasta i stabilnosti cijena, visoko - konkurentno tržišno gospodarstvo s punom zaposlenosti i društvenim napretkom te zaštita okoliša
- boriti se protiv socijalne isključenosti i diskriminacije
- promicati znanstveni i tehnološki napredak
- pojačati ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju te solidarnost među državama članicama
- poštovati bogatu kulturnu i jezičnu raznolikost
- uspostaviti ekonomsku i monetarnu uniju čija je valuta euro

Države članice dijele vrijednosti EU-a u društvu u kojem vladaju uključivost, tolerancija, pravda, solidarnost i nediskriminacija. Te su vrijednosti sastavni dio našeg europskog načina života:

1. Ljudsko dostojanstvo

Ljudsko dostojanstvo je nepovredivo. Ono je u srži temeljnih prava te ga moramo poštovati i zaštititi.

2. Sloboda

Sloboda kretanja pruža građanima pravo na slobodno kretanje i boravak unutar Unije. Individualne slobode kao što su poštovanje privatnog života te slobode mišljenja, vjeroispovijesti, okupljanja, izražavanja i informiranja zaštićene su Poveljom EU-a o temeljnim pravima.

3. Demokracija

Funkcioniranje EU-a temelji se na predstavničkoj demokraciji. Biti europski građanin podrazumijeva i uživanje političkih prava. Svaki odrasli građanin EU-a ima pravo kandidirati se i glasati na izborima za Europski parlament. Građani EU-a imaju pravo kandidirati se i glasati u svojoj zemlji boravišta ili u matičnoj zemlji.

4. Jednakost

Jednakost se odnosi na jednaka prava svih građana pred zakonom. Načelo ravnopravnosti žena i muškaraca temelj je svih europskih politika i europske integracije. Ono se primjenjuje u svim područjima. Načelo jednake plaće za jednaki rad postalo je dijelom Ugovora 1957. Iako su i dalje prisutne nejednakosti, EU je postigao znatan napredak.

5. Vladavina prava

Europska unija temelji se na vladavini prava. Sve što EU čini temelji se na ugovorima o kojima su dobrovoljno i demokratski odlučile sve države članice. Pravo i pravda temelje se na neovisnom pravosuđu. Države članice dale su konačnu nadležnost Sudu Europske unije, čije presude moraju poštovati svi.

6. Ljudska prava

Ljudska prava zaštićena su Poveljom EU-a o temeljnim pravima. Ona uključuju pravo na slobodu od diskriminacije na temelju spola, rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualne orijentacije, pravo na zaštitu osobnih podataka i pravo na pristup pravosuđu. (Izvor: https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_hr,27.06.2019.)

3. MATERIJALI I METODE

Izrada diplomskog rada *Izazovi vanjskotrgovinskog poslovanja Republike Turske u europskom kontekstu* odnosi se na općeniti dio o vanjskotrgovinskom poslovanju, o samoj Turskoj (geografski, ekonomski i gospodarski dio) i Europskoj Uniji što čini uvodni dio diplomskog rada. Nadalje je istražen povijesni dio vanjskotrgovinskog poslovanja Turske, izvoz i uvoz Turske te organizacije čija je ona članica, a odnose se na vanjsko poslovanje i investiranje Turske u drugim zemljama koje nisu članice EU. Najbitniji dio čiji je i sam naslov odnosi se na izazove tj. aspekte Turske kao kandidata za EU. U tom dijelu su izneseni razni aspekti kao što su demografski, geografski, etički, ekonomski itd. zbog čega još uvijek Turska nije članica EU, ali i pozitivni učinci koje Turska donosi EU zemljama članicama. U svemu tome koristile su se metode analize, komparacije i sinteze.

Rasprava obuhvaća određene dijelove iz rezultata te mišljenja koja su proizašla iz istraživanja u sklopu diplomskog rada, ali i mišljenja stručnih izvora relevantnih autora i publikacije koja su potkrijepljena citatima.

U daljnjem radu tj. pri samome kraju radu komparacijskom metodom istražene su vanjskotrgovinske i ostale gospodarske razlike između Turske i jedne od zemalja EU, a kao primjer sam uzela Republiku Hrvatsku.

4. REZULTATI

4.1. Makroekonomska obilježja Republike Turske

Turska je država u jugozapadnoj Aziji i jugoistočnoj Europi. Zauzima 785 347 km², od čega je europski dio 23 641 km², a azijski dio 761 706 km² ili 97%. Obuhvaća Malu Aziju i dijelove Armenije, Kurdistan i Tracije. Turska se često naziva "kolijevkom civilizacije", budući da je dom bogat mnoštvom plemena i naroda od najmanje 10.000 godina prije Krista. Glavni grad joj je Ankara, a službeni jezik je turski.

Raznolika klima u Turskoj - općenito suha polu-kontinentalna mediteranska varijanta - pod snažnim je utjecajem prisutnosti mora na sjeveru, jugu i zapadu te planinama koje pokrivaju veći dio zemlje. More i planine stvaraju kontrast između unutrašnjosti i obalnog ruba. Nekoliko područja ima zimski maksimum tipičan za mediteranski režim, a ljetna suša je raširena. Međutim, nadmorska visina zemlje osigurava da su zime često mnogo hladnije nego što je to uobičajeno u mediteranskoj klimi, a postoje značajni kontrasti između zimskih i ljetnih temperatura.

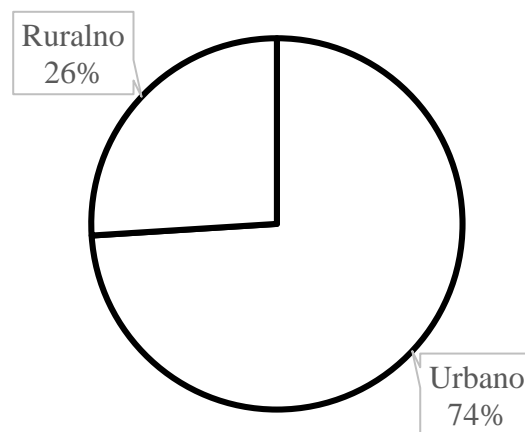

Slika 1. Geografski položaj Turske

Izvor: <https://pasarelapr.com/map/turky-map.html>, 06.06.2019.

Više od devet desetina stanovništva je muslimansko. Ipak, Turska je sekularna zemlja. U ustavnim amandmanima iz 1928. islam je uklonjen kao službena državna religija, a od tada se država povremeno našla u sukobu s religijom. Oružane snage su zadržale oprezan nadzor nad političkim sekularizmom Turske, za koji tvrde da su kamen temeljac među temeljnim načelima

Turske. Međutim, vojska nije prepustila održavanje sekularnog političkog procesa slučaju, te je u više navrata intervenirala u politici. Osim muslimanske većine, postoje i male populacije Židova i kršćana; Kršćanski sljedbenici podijeljeni su između grčkih pravoslavaca, armenskih pravoslavnih, rimokatoličkih, protestantskih i drugih denominacija. Oko tri petine stanovništva živi u gradovima. Međutim, prije sredine 20. stoljeća stanovništvo je bilo pretežno ruralno, a na njegovu je raspodjelu snažno utjecao poljoprivredni potencijal zemlje. Tako su izražene regionalne varijacije u gustoći naseljenosti, pri čemu je glavni kontrast između unutrašnjosti i periferije. U većem dijelu zemlje većina stanovništva živi u selima, za koje se procjenjuje da ih je najmanje 50.000. Prosječno seosko stanovništvo ima tendenciju da varira, a mnoga sela obuhvaćaju dva ili tri odvojena ruralna naselja udaljena jedan od drugog.

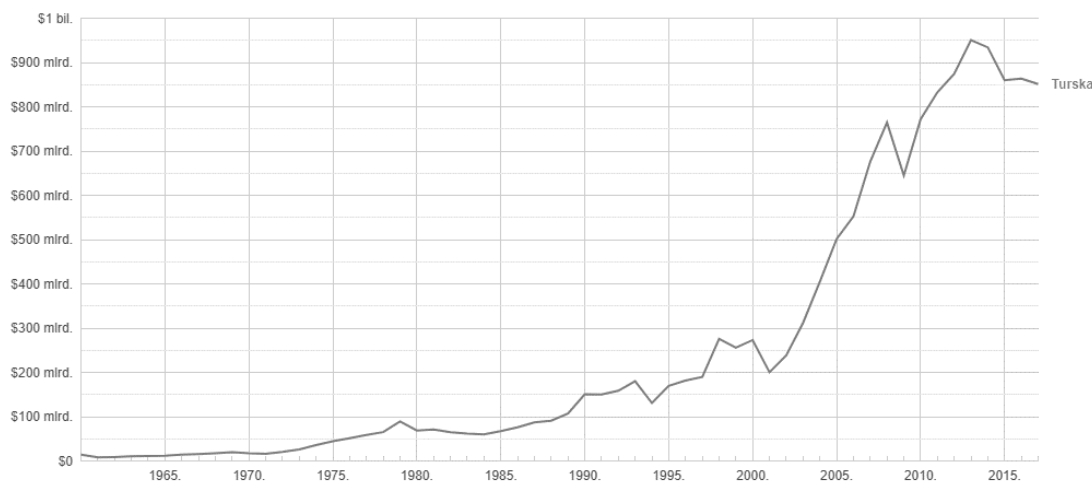
Graf 1. Grafički prikaz udjela urbanog i ruralnog stanovništva u postotcima

Izvor: <https://www.britannica.com/place/Turkey/Settlement-patterns>, 06.06.2019.

Turska prema zadnjem popisu stanovništva iz 2017. godine ima 80.810.525 stanovnika. Turaka ima oko 70%, 25% su Kurdi, a 5% ostali. Tursku populaciju čini 50,2 % muškaraca i 49,8 % žena. U najmnogoljudnijoj turskoj provinciji Istanbulu živi 18,6% turske populacije, odnosno 15.029.231 stanovnika. U glavnom gradu Ankari koja je i druga najmnogoljudnija provincija živi 5.445.026 stanovnika. U Izmiru živi 4.279.677 stanovnika. Bayburt ima 80.417 stanovnika i ima najmanju populaciju među turskim provincijama. Prosječna gustoća naseljenosti u Turskoj prošle godine iznosila je 105 stanovnika po kilometru kvadratnom, što je za jednu osobu više u odnosu na prethodnu godinu.

U najgušće naseljenom Istanbulu na kilometru kvadratnom u prosjeku žive 2.892 stanovnika. (Izvor: <https://www.britannica.com/place/Turkey/Settlement-patterns>, 06.06.2019.)

Prema zadnjim podacima Turski BDP iznosi 784 milijarde dolara čime je ostvarila ekonomski rast od 2,6%. BDP po stanovniku iznosi 10.540,62 dolara. (Izvor: <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>, 06.06.2019.)

Slika 2. Rast BDP Turske kroz godine

Izvor: <http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/>, 06.06.2019.

Od svog osnivanja 1923. godine, Turska je vodila mješovitu ekonomiju u kojoj i državna i privatna poduzeća pridonose gospodarskom razvoju. Gospodarstvo se transformiralo iz pretežno poljoprivredne u onu u kojoj su industrija i usluge najproduktivniji i brzo rastući sektor. Desetljeće u 21. stoljeće sektor usluga je angažirao oko polovice radne snage, dok su poljoprivreda i industrija zauzimale otprilike jednu četvrtinu. Do oko 1950. država je odigrala vodeću ulogu u industrijalizaciji, osiguravajući većinu kapitala za strukturno poboljšanje u željeznicama, lukama i brodskim objektima te za uspostavljanje takvih osnovnih industrija kao što su rudarstvo, metalurgija i kemikalije; također je ulagala u proizvodnju, posebno u prehrambenu, tekstilnu i građevinsku industriju. Industrije u nastajanju bile su zaštićene tarifnim preprekama, a strana ulaganja su obeshrabrena; gospodarstvo je ostalo samodostatno i pomalo izolirano, s vanjskom trgovinom koja je igrala samo manju ulogu. Turska ima veliku raznolikost prirodnih resursa, premda se malo njih javlja u velikim razmjerima. Osim Irana, Turska je jedina bliskoistočna zemlja sa značajnim nalazištima ugljena, uglavnom na području Zonguldaka. Proizvodnja lignita je značajna. Postoji proizvodnja nafte u malom opsegu s polja na jugoistoku zemlje, kao i u području sjeverozapadne Trakije; to osigurava samo mali dio potreba zemlje, pa je Turska ovisna o uvoznim naftnim proizvodima. U proizvodnji električne

energije koriste se lignit i nafta, a hidroenergetski resursi su u intenzivnom razvoju. Među najvećim hidroelektranama nalaze se rijeke Sakarya, Kemer, Kızıl i Seyhan, a na Kebanu i Atatürku na Eufratu. Nacionalna električna mreža pokriva cijelu zemlju, uključujući gotovo sva sela. Najvažnije metalne rude su željezo, uglavnom iz Divriği u pokrajini Sivas, i kromita, od kojih se veći dio izvozi. Postoje značajne naslage mangana, cinka, olova, bakra i boksita.

Otpriblike jedna trećina teritorija Turske koristi se za poljoprivredu, a velik dio u velikoj mjeri. Oko polovine poljoprivrednog zemljišta koristi se za ratarstvo, a oko jedna trećina za ispašu. Ti razmjeri ostali su prilično stabilni od 1960-ih godina, nakon razdoblja brzih promjena pedesetih godina prošlog stoljeća, kada je pojava traktora podržala značajno širenje obradivih površina, uglavnom na štetu pašnjaka. Manji dio obradivog zemljišta čine vinogradi, voćnjaci, maslinici i povrtnjaci. Najznačajnije ratarske kulture su žitarice; oni zauzimaju polovicu kultiviranog područja. Većina zemljišta žitarica sije se u pšenicu, s manjim površinama ječma, raži, zobi, kukuruza (kukuruz) i riže. Drugi važni usjevi su pamuk, šećerna repa, duhan i krumpir. Približno jedna šestina zemljišta pod usjevima navodnjava se. Stočarstvo je glavna djelatnost; Turska ima veliki broj goveda, ovaca, koza i vodenih bivola. Zemljišna imanja su uglavnom mala, s obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima u prosjeku samo 15 hektara (6 hektara). Poljoprivredni proizvodi osiguravaju značajne prihode od izvoza; pamuk, duhan, voće, povrće, orašasti plodovi, stoka i stočni proizvodi glavne su stavke.

Turska podržava širok raspon proizvodnih aktivnosti. Proizvodni pogoni su široko rasprostranjeni, sa skupinama tvornica u svim značajnim gradovima, iako veliki udio ukupne proizvodnje dolazi iz četiri visoko industrijalizirane zone: Istanbul i područje oko Mramornog mora, Egejske obale oko İzmir, sliva Adane i regiji oko Ankare. Vodeći proizvođači su kemikalije; hrana, pića i duhan; i tekstila, odjeće i obuće. Turska, vodeći proizvođač čelika na Bliskom istoku, opskrbljuje većinu vlastitih domaćih potreba. Glavna postrojenja su Karabük, Ereğli i İskenderun. Mala metalurgija obojenih metala odvija se na nekoliko mjesta, uključujući Göktaş, Ergani i Antalya. Industrija strojarstva brzo se proširila tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina i sada je široko raspršena, s velikim koncentracijama u Istanbulu, Izmiru i Ankari. Kemijska industrija nalazi se u blizini rafinerija nafte u Mersinu (İçel), İzmit i Izmiru te na mnogim drugim mjestima. Glavni poslodavac proizvodnje je tekstilna industrija. Najveća postrojenja nalaze se u četvrti Adana i Büyükmenderesu u uzgajalištu pamuka, ali se proizvodnja tekstila odvija i u većini regionalnih središta. Prerada poljoprivrednih proizvoda također je široko raspršena; Vodeće grane su proizvodnja duhana, uglavnom u crnomorskom i egejskom području, i proizvodnja šećera, u područjima koja se bave uzgojem repe.

Vanjska trgovina igrala je sve veću ulogu u turskom gospodarstvu od Drugog svjetskog rata. Do 1960-ih većina izvoza potjecala je iz poljoprivrede, a većina ostatka sastojala se od minerala i sirovina; uvoz je uglavnom bio ograničen na strojeve, transportnu opremu i industrijsku robu. Razvoj proizvodnog sektora pružio je novi izvor izvoza, a osnovni i razni proizvodi zajedno sada daju više od polovice ukupnog izvoza. Vodeći izvoz su tekstilna vlakna, pređa, tkanine i odjeća, željezo i čelik, voće i povrće, stočni proizvodi, duhan i strojevi. Uvoz uključuje strojeve, kemikalije, naftne derivate, transportnu opremu i robu široke potrošnje. Otprilike polovica sve trgovine odnosi se na Europu, gdje je Njemačka glavni trgovinski partner. Rusija i Kina su glavni izvori uvoza, a značajna trgovina također se odvija na Bliskom istoku, posebno s Ujedinjenim Arapskim Emiratima i Irakom, glavnim primateljima turskog izvoza u regiji; Alžir i Izrael također su trgovinski partneri u regiji.

Predsjednik Republike Turske je Recep Tayyip Erdoğan. Dvanaesti je predsjednik Republike Turske od 2014. godine. Od 2003. do 2014. godine bio je predsjednik Vlade. Također je bio na dužnosti gradonačelnika Istanbula od 1994. do 1998. godine. Jedan je od utemeljitelja vodeće Stranke pravde i razvitka (AKP), čiji je bio predsjednik do 2014. godine. U Turskoj postoje tri najveće stranke, a to su DHKP-C, Republikanska narodna stranka i Stranka pravde i razvoja. DHKP-C je komunistička, marksističko-lenjinistička, anti-imperijalistička organizacija Turskoj. Republikanska narodna stranka je osnovana od strane prvog predsjednika Republike Turske, Mustafe Kemala Atatürka. Shodno tome, stranka je sekularnog karaktera u Turskoj. Stranka pravde i razvoja trenutno je vladajuća politička stranka, zalaže se za liberalno tržište i pristup Turske u EU.

4.2. Vanjskotrgovinska politika Republike Turske

4.2.1. Povijesni razvoj

Do 1980. godine trgovina je imala malu ulogu u gospodarstvu, ali je nakon toga ubrzo počela rasti tako da je iznos uvoza i izvoza dosegao oko 49 % BDP-a do 1985. godine. Trend povećanja trgovine započeo je sedamdesetih godina prošlog stoljeća, budući da se uvoz povećavao - ponajprije kao posljedica rasta cijena nafte - te su se primjenjivali ograničeni poticaji za izvoz. Turska trgovinska politika tradicionalno je podređena etatičkoj razvojnoj strategiji zemlje. Potražnja za uvozom povijesno je premašila opskrbu zemlje u stranoj valuti, prisiljavajući vladu da uspostavi opsežne kontrole za mobilizaciju deviza za proizvode koji se smatraju ključnima za ulaganja ili proizvodnju. Kako se turska industrija razvijala, udio gotovih proizvoda smanjio se kao udio uvoza. Unatoč liberalizaciji uvoznih propisa nakon 1980. godine, sredinom 1990-ih nafta, strojevi i industrijske sirovine nastavili su s najvećim dijelom turskog uvoza. Izvozni rezultati Turske od 1980. godine posebno su izraženi. Tradicionalno, Turska je izvozila poljoprivredne proizvode i minerale. Od 1980. ukupni robni izvoz iznosio je oko 2,9 milijardi USD, ili 5% BDP-a, od čega je 58% poljoprivrednih proizvoda, 22% prerađenih poljoprivrednih proizvoda i tekstila, te 6,5% mineralnih proizvoda. Do 1992., kada je izvoz dosegao 17 % BDP-a, udio prerađenih i proizvedenih proizvoda porastao je na 82% , dok je udio poljoprivrednog izvoza pao na 15% , a udio minerala na 1,7 %. Izvoz tekstila također se povećao tijekom 1980-ih, postajući dvostruko važniji od izvoza poljoprivrednih proizvoda do 1992. godine. Industrijska diversifikacija omogućila je Turskoj da izvozi široku paletu proizvoda, uključujući gumu, plastiku, naftne derivate, staklo, keramiku i cement. (Izvor: <http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-13974.html>, 13.03.2019.)

Trgovina s bliskoistočnim zemljama znatno se povećala nakon 1970. godine, dijelom kao rezultat povećanih izdataka Turske za uvoz nafte. Turska je ostala neutralna u iransko-iračkom ratu, nadajući se daljnjem poboljšanju u trgovini kada dvije zemlje postignu mir. Embargo na Irak nakon invazije na Kuvajt dramatično je smanjio tursko-iračku trgovinu. Godine 1988. Turska je poslala 8,8 % svog izvoza u Irak i kupila 10 posto svog uvoza iz te zemlje. Trgovina između dviju zemalja 1994. godine gotovo da i nije postojala. (Izvor: <http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-13974.html>, 13.03.2019.)

Trgovina sa Sjedinjenim Američkim Državama bila je mnogo veća 1950-ih i 1960-ih nego 1970-ih i 1980-ih. Uvoz iz Sjedinjenih Američkih Država 1992. godine činio je nešto više od 11% ukupnog uvoza Turske, ali je izvoz u SAD predstavljao samo 6% turskog izvoza. (Izvor: <http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-13974.html>, 13.03.2019.)

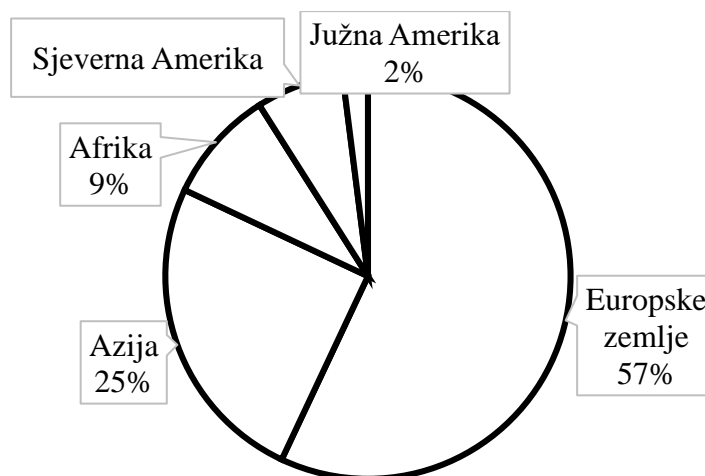
Nakon 1980. godine Turska je naglasak u trgovinskoj politici usmjerila na strogo ograničavanje uvoza na aktivno poticanje izvoza. U ožujku 1985. Turska je potpisala Opći sporazum o carinama i trgovini (GATT), kojim se zemlja obvezala na ukidanje većine izvoznih subvencija tijekom trogodišnjeg razdoblja. Izvoz u Europsku komisiju povećao se s 35% ukupnog izvoza 1950. godine na gotovo 45% u 1992., dok se uvoz iz EZ-a povećao s 33% na oko 40% u istom razdoblju. Najznačajniji turski trgovinski partner, Njemačka, činio je 15% uvoza i 24% izvoza u 1993. godini. U siječnju 1993., u skladu sa svojim obvezama iz sporazuma GATT, Turska je konsolidirala i smanjila većinu uvoznih naknada. Turska i Europska komisija sklopile su 1. prosinca 1964. godine sporazum o pridruživanju, s ciljem punog članstva Turske nakon provedbe carinske unije, za koju se turska vlada nadala da će se dogoditi 1995. godine. Nekoliko turskih industrija - posebice automobilska industrija - strahovale su od potpune integracije, dok se EU sredinom 1990-ih boji konkurentske snage Turske tekstilne industrije. (Izvor: <http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-13974.html>, 13.03.2019.)

Tijekom dvadesetog stoljeća Turska je patila od nedostatka deviza, što je problem koji se nastavlja unatoč poboljšanom izvoznom učinku 1980-ih i početkom 1990-ih. Tijekom razdoblja od 1950. do 1980. godine, tri krize platne bilance uslijedile su nakon razdoblja brzog gospodarskog rasta. Nakon krize kasnih 1950-ih, uzrokovane inflatornim financijskim politikama i prekomjernom upotrebom kratkoročnih komercijalnih kredita, Turska je dobila značajnu pomoć od konzorcija OECD-a, a vanjski dug zemlje morao je biti reprogramiran. Devizni deficit 60-ih godina bio je manje rezultat inflacije nego povećane potražnje za uvozom. Devalvacija iz 1970. godine, zajedno s povećanim doznakama radnika tijekom ranih 1970-ih, bila je dovoljna za prevladavanje problema. Poboljšani status platne bilance Turske u prvoj polovici sedamdesetih omogućio je vladi pribjegavanje inozemnom zaduživanju za financiranje brzog gospodarskog rasta. Međutim, devalvacija 1970., državni deficiti i porast cijena nafte 1973. pogoršali su inflaciju. Nakon 1976. godine Turska je pokušala nekoliko paketa reformi, od kojih niti jedan nije učinkovito riješio temeljne uzroke deficita. Turski su vjerovnici 1979. morali reorganizirati dugove u iznosu od 14 milijardi američkih dolara u aranžmanu koji je odgađao otplatu glavnice za pet godina. U razdoblju od 1993. do 1994.

Turska je u posljednjih četrdeset godina doživjela svoju četvrtu najveću krizu platne bilance, unatoč desetljećima reformi i strukturnim prilagodbama. Ekspanzionistička fiskalna i monetarna politika dovela je do oštrog pogoršanja trgovinske bilance 1993. godine, budući da se uvoz povećao na 29 milijardi USD, dok je izvoz naglo zaostajao za 15,6 milijardi USD. Drakonski program prilagodbe popraćen stand-by aranžmanom s MMF-om pomogao je naglo smanjiti uvoz 1994. godine, ali je trgovinski deficit ostao oko 4 milijarde USD i predviđen je na približno istoj razini za 1995. godinu. Domaća štednja bila je nedovoljna za razvojne planove zemlje, što je dovelo do potrebe za daljnjim inozemnim zaduživanjem. Izravna strana ulaganja u prosjeku su iznosila samo 70 milijuna USD od 1980. do 1985. godine, budući da su strani ulagači oklijevali staviti novac u zemlju. Rast fondova tržišta u nastajanju u razvijenim zemljama, u kombinaciji s ekonomskim i financijskim reformama u Turskoj, doveo je do naglog povećanja izravnih i portfeljnih ulaganja u 90-ima. Godine 1994. takva su ulaganja procijenjena na 300 milijuna USD. Međutim, očekuje se da će platna bilančna kriza u zemlji 1994. ublažiti kratkoročni entuzijazam za turske dionice i obveznice. Godine 1995. Turska je prekinula pregovore s MMF-om o stand-by aranžmanu i obratila se komercijalnim bankama za kratkoročne kredite. Samo 1986. godine, dugoročni dug Turske povećao se za više od 40 posto na najmanje 9,4 milijarde dolara. Kao rezultat toga, kratkoročni dug iznosio je oko 33 posto ukupnog vanjskog duga, što je potaknulo zabrinutost u inozemstvu. Do početka 1987. objavljeno je da su neke strane banke ograničavale dugoročne kredite Turskoj u očekivanju ishoda lokalnih izbora 1987. godine. Slična situacija se dogodila 1993. uoči lokalnih izbora 1994. godine. Kratkoročni dug skočio je s 9,5 milijardi dolara u 1990. na 12,7 milijardi dolara u 1992. i 18,5 milijardi dolara u 1993. godini. Mjere štednje koje je donijela vlada i suficit na tekućem računu pomogle su smanjiti kratkoročni dug na 12,6 milijardi dolara za krajem 1994., kada je dugoročni dug iznosio 52,8 milijardi USD. Nešto više od polovice tog iznosa duguje se vjerovnicima iz privatnog sektora, što je znak uspjeha ekonomskih reformi 1980-ih. Ipak, bilateralni i multilateralni kreditori činili su gotovo 18 milijardi USD. Očekivalo se da će se relativni udjeli privatnih i javnih vjerovnika promijeniti sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća, kada je Turska morala posuditi više od međunarodnih agencija kako bi stabilizirala svoju platnu bilancu. (Izvor: <http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-13974.html>, 13.03.2019.)

4.2.2. Izvoz

Turska je 2018. godine širom svijeta isporučila robu u vrijednosti od 168 milijardi USD, što je za 6,6% više od 2014. (138 milijardi USD) i 7% od 2017. do 2018. godine. Na temelju procjena Svjetske činjenice Središnje obavještajne agencije, izvezena roba plus usluge u Turskoj čine 24,9% ukupnog turskog ekonomskog bruto domaćeg proizvoda.

Graf 2. Izvoz Turske po kontinentima

Izvor: <http://www.worldstopexports.com/turkeys-top-10-exports/>, 18.03.2019.

Iz kontinentalne perspektive, 57% turskog izvoza po vrijednosti isporučuje se europskim zemljama, dok se 25% prodaje azijskim uvoznicima. Turska isporučuje još 9% robe u Afriku i 7% za sjevernoameričke kupce. Mnogo manji postotak turskog izvoza stigao je u Latinsku Ameriku (2%), isključujući Meksiko, ali uključujući Karibe.

Sljedeće izvozne grupe proizvoda predstavljaju najveću vrijednost u dolarima u turskim globalnim isporukama tijekom 2018. Također je prikazan postotni udio svake kategorije izvoza u smislu ukupnog izvoza iz Turske.

Tablica 1. Postotni udio svake kategorije izvoza u ukupnom izvozu Turske

	Kategorije izvoza i udio u ukupnom izvozu (u %)
1.	Vozila: 26,8 milijardi USD (15,9% ukupnog izvoza)
2.	Strojevi uključujući računala: 15,8 milijardi USD (9,4%)
3.	Željezo, čelik: 11,6 milijardi USD (6,9%)
4.	Pletena ili pamučna odjeća, pribor: 9,1 milijardi USD (5,4%)
5.	Električni strojevi, oprema: 8,7 milijardi USD (5,2%)
6.	Dragulji, plemeniti metali: 7,2 milijarde USD (4,3%)
7.	Proizvodi od željeza ili čelika: 6,5 milijardi USD (3,9%)
8.	Odjeća (ne pletena ili pamuk): 6,3 milijarde USD (3,7%)
9.	Plastika, plastični proizvodi: 6 milijardi dolara (3,6%)
10.	Mineralna goriva uključujući naftu: 4,4 milijarde USD (2,6%)

Izvor: <http://www.worldstopexports.com/turkeys-top-10-exports/>, 18.03.2019.

Turskih 10 najvećih izvoza činilo je tri petine (60,9%) ukupne vrijednosti svojih globalnih isporuka. Kategorija metala željeza i čelika bila je najbrže rastuća među 10 najvećih izvoznih kategorija Turske zahvaljujući povećanju od 40,6% od 2017. do 2018. godine. Izvozni strojevi, uključujući računala, ostvarili su treće najbrže povećanje vrijednosti za 14,5%, što je rezultat izvezenih turskih vozila, što je poboljšalo 11,8%. Zabilježen je pad samo jedne vrhunske kategorije proizvoda, a to su dragulji i plemeniti metali, koji su u odnosu na prošlu godinu pali za -10,7%, uglavnom zahvaljujući smanjenoj međunarodnoj prodaji zlata.

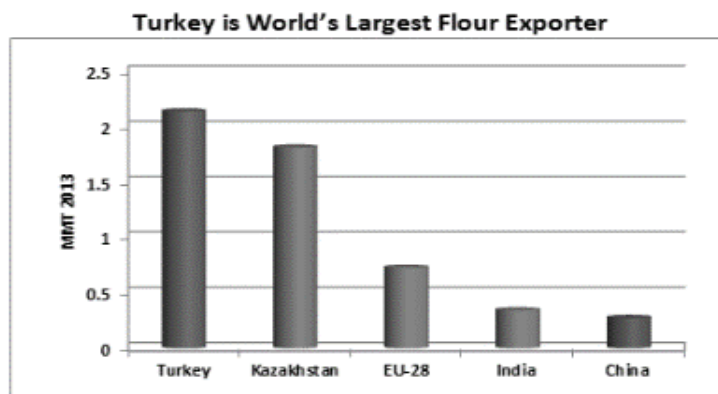
Tursko poljoprivredno gospodarstvo je među prvih deset na svijetu, s time da se polovica zemlje sastoji od poljoprivrednog zemljišta i gotovo četvrtine stanovništva zaposlenog u poljoprivredi. Turska je glavni proizvođač pšenice, šećerne repe, mlijeka, peradi, pamuka, rajčica i drugog voća i povrća, te je najveći proizvođač u svijetu za marelice i lješnjake.

Turska vlada potiče ulaganja u poljoprivredu i podupire ulagače putem:

- porezne olakšice,
- poljoprivredni krediti,
- subvencije za usjeve,
- istraživački i obrazovni programi

Dok je Turska tradicionalno bila značajan dobavljač voća i povrća, u posljednjih nekoliko godina izvoz je diversificiran kako bi uključio široku paletu proizvoda. Neki od ključnih proizvoda koji su ostvarili snažan rast su:

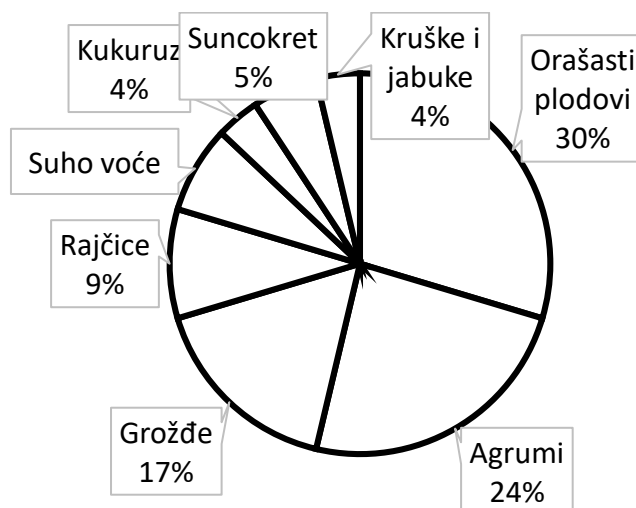
1. Suncokretovo ulje: turska je najveći svjetski izvoznik rafiniranog suncokretovog ulja. Većina tog izvoza prvo je uvezena u Tursku kao sirova nafta iz Rusije i Ukrajine, a zatim rafinirana unutar i ponovno izvezena, uglavnom u Irak i Siriju. Tarife za sirovu naftu u Turskoj znatno su niže od sadašnje 50-postotne tarife za rafinirano ulje, što potiče daljnju preradu unutar Turske.
2. Orašasti plodovi: turska dominira svjetskom trgovinom lješnjaka i čini gotovo 80% svjetskog izvoza lješnjaka. Gotovo 3/4 turskog izvoza ide u Europsku uniju.
3. Grožđice: turska ostaje najveći izvoznik grožđica na svijetu (slijedi Sjedinjene Države), što čini gotovo trećinu ukupne svjetske trgovine. Najveći dio tog izvoza je u EU.
4. Perad: turski izvoz peradi također se proširio posljednjih godina. Gotovo svi ti izvozi otpremaju se na druga tržišta Bliskog istoka, posebno u Irak. Turska ima komparativnu prednost u odnosu na druge dobavljače zbog svoje blizine tim tržištima, sposobnosti opskrbe halal proizvodima i činjenice da opskrbljuje čitave brojere, što preferiraju mnoge zemlje kupci.
5. Brašno: izvoz turskog brašna porastao je, dosegnuvši gotovo milijardu dolara u 2013. i premašivši dva milijuna metričkih tona, čineći Tursku najvećim izvoznikom brašna na svijetu (slika dolje). Dok većina turskog brašna ide u Irak i Siriju, izvoz također ide na azijska tržišta kao što su Filipini i Indonezija, a izvoz raste na tržištima podsaharske Afrike.

Slika 3. Izvoz turskog brašna u odnosu na ostale vodeće zemlje

Izvor: <https://www.fas.usda.gov/data/turkish-agricultural-exports-continue-surge>, 18.03.2019.

Turska većinu svježeg voća i povrća izvozi u Rusku Federaciju. To tržište čini 17% tržišnog udjela ukupnog izvoza voća i povrća u Turskoj s 331 milijuna dolara. Irak je drugo važno tržište s 15% tržišnog udjela s 293 milijuna dolara. Njemačka je treće važno tržište s izvozom svježeg voća i povrća od 201 milijun dolara s tržišnim udjelom od 10%. Potražnja za ekološkim proizvodima također je stvorila nove izvozne mogućnosti za Tursku.

Graf 3. Prikaz voća, povrća i orašastih plodova koji zauzimaju najveći udio u izvozu Turske

Izvor: https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/export/tur/all/show/2017/, 19.03.2019.

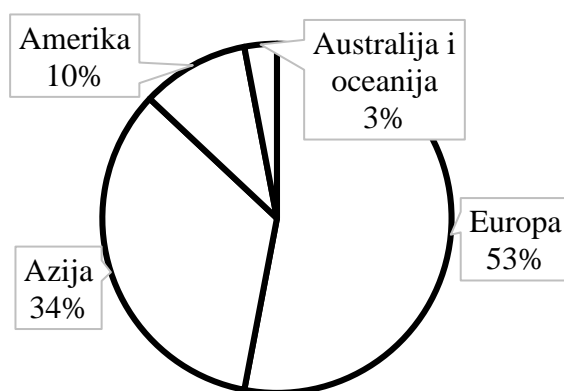
Turska izvozi 1.781 vrstu poljoprivrednih proizvoda u 190 zemalja, gdje zaradi 16.8 milijardi dolara. Mliječni proizvodi, poput jogurta, kefira, mlijeka i sira uključeni su u svakodnevni jelovnik tradicionalnih Turaka. Artisan - vrsta sira, dominira mliječnim tržištem Turske, stoga investitori vide veliki potencijal u njegovu širenju na ostala tržišta. Turska je među TOP 10 proizvođača i potrošača pšenice u svijetu. To je žitarica broj 1, dok je najvažnija uljarica suncokret. Kako je stanovništvo 99% muslimanske vjeroispovijesti, to uvelike utječe i na poljoprivredu. Turci su potpuno orijentirani na biljna ulja, najviše suncokretovo. Turska proizvede pola milijuna tona leće godišnje, a to je najvažnija leguminoza. Od industrijskog bilja tu su u značajnoj količini šećerna repa, duhan i pamuk.

Prirodni uvjeti pogoduju razvoju stočarske proizvodnje. Međutim, najveći broj gospodarstava ima svega nekoliko grla stoke, prvenstveno za vlastite potrebe. Još uvijek dominiraju tradicionalni sustavi uzgoja (prilično ekstenzivni), siromašna ishrana grla, a veterinarska kontrola nije na visokoj razini. Ipak, posljednjih nekoliko godina primjetne su tendencije da se proizvođači sve više opredjeljuju za intenzivnije sustave proizvodnje. U proizvodnji mesa tri četvrtine čini govedina i oko 20% ovčetina. Proizvodnja mlijeka u ukupnoj vrijednosti poljoprivredne proizvodnje sudjeluje sa 8,5%. Turska je najveći proizvođač ovčjeg mlijeka na svijetu s oko 800.000 tona.

(Izvor:https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/export/tur/all/show/2017/,25.03.2019.)

4.2.3. Uvoz

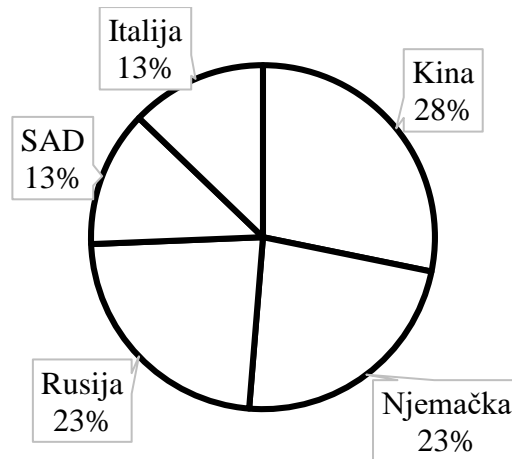
Turska je uvezla robu u vrijednosti od 223 milijarde dolara iz cijelog svijeta 2018. godine, što je smanjenje od 7,9% u odnosu na 2014. (242 milijarde dolara).

Graf 4. Uvoz u Tursku po kontinentima

Izvor: <https://tradingeconomics.com/turkey/imports-by-country>, 25.03.2019.

Glavni uvozne zemlje bile su Kina, Njemačka, Rusija, SAD i Italija. Rusija je izvor za tursko gospodarstvo. Uvoz iz Rusije čini 13% od ukupnog uvoza. Udio Turske u vanjskoj trgovini Rusije također je dostigao značajne razine. U 2017. godine Turska je, s udjelom od oko 5%, četvrta ruska zemlja izvoza. Ruski uvoz iz Turske također se povećava i dosegnuo je 4,3 milijarde dolara u prvih 11 mjeseci u 2017. godini. Kina je treći trgovinski partner Turske na globalnoj razini i prvi trgovinski partner u istočnoj Aziji. Kina je 16. izvozni partner Turske i drugi uvozni partner nakon Ruske Federacije u 2018. godine. Turska je trenutno 32. najveći trgovinski partner s SAD-om s 19,2 milijardi dolara ukupne (dvosmjerne) robne trgovine tijekom 2017. Izvoz robe iznosio je 9,7 milijardi dolara; uvoz robe iznosio je 9,4 milijarde dolara. Višak trgovinske razmjene SAD-a s Turskom u 2017. godini iznosio je 328 milijuna USD. Glavne kategorije uvoza u Tursku iz SAD-a su zrakoplovi, čelik, željezo, mineralnog goriva i pamuk.

Graf 5. Udio pet najvećih zemalja uvoznika u Tursku

Izvor: <https://tradingeconomics.com/turkey/imports-by-country>, 04.04.2019.

Sljedeće grupe proizvoda predstavljaju najveću vrijednost u dolarima u kupnji uvoza u Turskoj tijekom 2018. godine. Također je prikazan postotni udio svake kategorije proizvoda u smislu ukupnog uvoza u Tursku.

Tablica 2. Postotni udio svake kategorije uvoza u ukupnom izvozu Turske

	Kategorije izvoza i udio u ukupnom izvozu (u %)
1.	Mineralna goriva uključujući naftu: 43 milijarde USD (19,3% ukupnog uvoza)
2.	Strojevi uključujući računala: 25,8 milijardi USD (11,6%)
3.	Željezo, čelik: 18,4 milijardi USD (8,3%)
4.	Električni strojevi, oprema: 16,6 milijardi USD (7,4%)
5.	Vozila: 13,9 milijardi USD (6,2%)
6.	Plastika, plastični proizvodi: 12,9 milijardi USD (5,8%)
7.	Dragulji, plemeniti metali: 12,6 milijardi USD (5,6%)
8.	Organske kemikalije: 6 milijardi dolara (2,7%)
9.	Optički, tehnički, medicinski aparati: 4,7 milijardi USD (2,1%)

Izvor: : <http://www.worldstopexports.com/turkeys-top-10-exports/>, 18.03.2019.

Turska je 2017. bila deveti najveći svjetski uvoznik čelika. Turska je 2018. uvezla 10,3 milijuna metričkih tona čelika, što je 23% manje u odnosu na 2017. godini kada je uvezla 13,3 milijuna tona.

Slika 4. Turski uvoz čelika u 2018. godina (Prvih 10 u plavim krugovima)

Izvor: <https://www.trade.gov/steel/countries/pdfs/imports-Turkey.pdf>, 03.04.2019.

Deset zemalja označenih na karti predstavljaju glavne izvore uvoza za uvoz čelika u Turskoj, pri čemu svaki šalje više od 300 tisuća tona i zajedno čine 79% uvoza čelika Turske 2018. godine. Među najvećim turskim izvorima, Rusija, Ukrajina i Rumunjska poslale su najveći dio ukupnog čelika. Ruski isporuke čelika bile su daleko najveće kako se može vidjeti i sa slike.

Turska uvozi gotovo sve poljoprivredne proizvode. Prema izvješću lokalnih medija o uvozu prehrambenih proizvoda u Turskoj, gotovo svi poljoprivredni proizvodi i meso uvoze se u Tursku zbog neoliberalne poljoprivredne politike. Izvješće otkriva da se pšenica i kukuruz uvoze iz Rusije, riža iz Rusije i SAD-a, mahunarke poput graha i slanutka iz Indije, Meksika i Kanade, te meso iz Poljske, Francuske i Bosne.

U 2017. godini Turska je uvezla 224 tona mesa. Iz Iraka je bilo oko 90%, a oko 9% bilo je iz Mađarske. Dok je Turska ostvarila svojih 50% izvoza ribe u Nizozemsku 2017., uvozila je ribu poput skuše, lososa, tune i sardina. Turska je uvezla najveći broj riba iz Norveške u 2017. godini. Uvoz mahunarki izaziva velike rasprave jer Turska ima sposobnost obrađivati 95% impulsa koje uvozi. Međutim, zbog neoliberalne poljoprivredne politike, u posljednjih 15 godina, proizvodnja bijelog graha u Turskoj smanjena je za 50%, slanutak za 46%, a crni grah za 40%. Prema podacima „Komora inženjera poljoprivrede“, dok je prosječno 517 tisuća tona slanutka pušteno na tržište u razdoblju od 2011. do 2015. godine, samo 484 tisuće tona proizvedeno je u Turskoj. Do 2011. godine Turska je bila neto izvoznik slanutka, a stanje se preokrenulo u 2012. godine. Ukupni izvoz Turske čičara od 2003. do 2011. godine iznosio je

882 tisuće tona, dok je uvoz bio 37 tisuća tona. Od 2012. do listopada 2017. ukupni izvoz slanutka iz Turske smanjen je na 127 tisuća tona, dok je uvoz povećan na 265 tisuća tona.

Početakom 2018. godine vladajuća vlada Turske AKP donijela je zakon o sjemenu koji kaže da poljoprivrednici koji nemaju certifikat neće dobiti vladine subvencije. Stavivši zabranu korištenja starih sjemenki koje su koristili seljani, vlada AKP-a prisilila je na upotrebu uvezenih hibridnih sjemenki. Korištenje uvezenih hibridnih sjemenki ne znači samo plaćati osam puta više novca za istu količinu sjemena, već također uzrokuje velike gubitke u kvaliteti zemljišta u uzgoju.

Vlada AKP-a također je smanjila uvozne tarife za poljoprivredne i mesne proizvode od mesnih trupaca u 2017. godini, promičući time uvoz, a ne nacionalnu proizvodnju, na temelju ponude nižim cijenama za potrošače. To je rezultiralo potiskivanjem poljoprivrednika i uzgajivača životinja iz proizvodnje. Iako je Turska domovina pšenice, posljednjih je godina postala uvoznik. Posljednjih godina Turska uvozi više mesa kako bi smanjila njegovu cijenu. Poljska je jedan od najvećih dobavljača za Tursku. Osim Poljske, Turska uvozi i govedinu iz drugih zemalja poput Bosne. Krajem siječnja 2018. godine, 20 tona mesa goveđih trupova uvezenih iz BiH na tržište pokazalo se da sadrži bakteriju E.coli 0157. (Izvor: <https://news.sol.org.tr/turkey-imports-almost-all-agricultural-products-175000>, 03.04.2019.)

4.2.4. Organizacije vanjskotrgovinske politike čija je članica Turska

Turska je članica Svjetske trgovinske organizacije (WTO), Crnomorske gospodarske suradnje (BSEC), Organizacije za gospodarsku suradnju (ECO) i Inicijative za suradnju u južnoj Europi (SECI), koja potiče trgovinu sa svim svojim zemljama članicama zahvaljujući povlaštenim tarifama.

1. Organizacija za ekonomsku suradnju (ECO)

Organizacija za ekonomsku suradnju ili ECO je euroazijska politička i ekonomska međuvladina organizacija koju su 1984. godine u Teheranu osnovali čelnici Irana, Pakistana i Turske. ECO pruža platformu za raspravu o načinima poboljšanja razvoja i promicanju trgovine i mogućnosti ulaganja. ECO je ad hoc organizacija prema Povelji Ujedinjenih naroda. Cilj je uspostaviti jedinstveno tržište za robu i usluge, slično Europskoj uniji. Tajništvo ECO-a i odjel za kulturu nalaze se u Iranu, njegov ekonomski ured je u Turskoj, a njegov znanstveni ured nalazi se u Pakistanu.

Organizacija za ekonomsku suradnju (ECO) je međuvladina regionalna organizacija koja obuhvaća zemlje iz Europe, Kavkaza i Središnje Azije, Bliskog istoka i Južne Azije s više od 460 milijuna stanovnika i preko 8 milijuna četvornih kilometara koji povezuju Rusiju s Perzijskim zaljevom i Kinom u Europu.

EKO djeluje putem svojih međuvladinih mehanizama, Tajništva i specijaliziranih agencija i regionalnih institucija. Međuvladin karakter Organizacije predstavljen je kroz različita tijela koja uključuju sastanke šefova država / vlada, Vijeća ministara (COM), Vijeća za regionalno planiranje (RPC), Vijeća stalnih predstavnika (CPR), sektorskih ministarskih sastanaka kao i stručnjaka, skupine, radne skupine, odbori itd.

1. Vrh: prema članku IV. Izmirskog sporazuma, šefovi država / vlada država članica sastaju se svake dvije godine ili češće ako države članice smatraju da je to potrebno. Od proširenja ECO-a 1992. godine održano je 13 sastanaka na vrhu. Posljednji sastanak, 13. ECO summit, održan je 1. ožujka 2017. u Islamabadu, Islamska Republika Pakistan.
2. Vijeće ministara (COM): najviše tijelo i tijelo ECO-a za donošenje odluka. Sastoji se od ministara vanjskih poslova država članica koji se sastaju na redovitim, neformalnim i izvanrednim sjednicama.

3. Vijeće stalnih predstavnika (CPR): stalno je međuvladino tijelo ECO-a koje je odgovorno, u ime i na ime Vijeća ministara, za poticanje politika koje je utvrdilo Vijeće ministara.
4. Vijeće za regionalno planiranje (RPC): je glavno tijelo za tehničko planiranje unutar ECO-a, koje čine čelnici organizacija za planiranje država članica, kao i dužnosnici i stručnjaci iz nacionalnih sektorskih ministarstava i agencija. RPC saziva svoje godišnje sastanke prije redovitog sastanka

Aktivnosti ECO-a u različitim područjima pomno prate relevantne turske institucije i vlasti. Turska je domaćin različitih sastanaka ECO-a, šalje predstavnike na sastanke i aktivnosti drugih država članica i doprinosi njegovom radu. Sadašnji okvir ECO-a izražava se uglavnom u obliku bilateralnih sporazuma i arbitražnih mehanizama između pojedinačnih i potpuno suverenih država članica.

Tijekom posljednja tri desetljeća, ECO države članice surađuju kako bi ubrzale tempo regionalnog razvoja kroz svoje zajedničke napore. Osim zajedničkih kulturnih i povijesnih afiniteta, uspjeli su iskoristiti postojeće infrastrukturne i poslovne veze kako bi dodatno učvrstili svoju odlučnost da prenesu svoje nade i težnje u opipljivu stvarnost. No još uvijek nailaze na razne prepreke koje ih ometaju u izvršavanju planova. U ožujku 2017., šefovi država / vlada država članica na svojem 13. sastanku na vrhu u Islamabadu odobrili su „ECO Vision 2025“, gdje su izvučeni glavni smjerovi ECO-a u godinama koje dolaze. ECO Vision 2025” temelji se na sljedećim temeljnim načelima “Održivosti“, „Integracija” i “Dobro upravljanje”.

Ova vizija se fokusira na sljedećih šest područja suradnje (prioritetna područja):

1. Trgovina	4. Turizam
2. Transport i povezivanje	5. Ekonomski rast i produktivnost
3. Energija	6. Socijalna skrb i okoliš

Kao što ime ECO podrazumijeva, najvažniji je sektor trgovine i ulaganja područje. Širenje u globalnoj i unutar regionalnoj trgovini (u robi i uslugama) može zaraditi vitalni prihodi koji mogu odigrati ključnu ulogu u poboljšanju ekonomije članice države. Svjetska trgovina ECO-a smanjila se za 3,4% u 2016. (s 648 USD milijardi u 2015. na 626 milijardi USD). Međuregionalna trgovina (trgovina među zemljama ECO) smanjila se na 7,6% ukupne trgovine

država članica, što je daleko ispod potencijala ECO-a. U usporedbi s drugim regionalnim organizacijama, to je zanemarivo. To pokazuje da, sa stajališta ECO je i dalje jedna od najmanje integriranih regija. Unutar ECO-a, vodeći izvoznici su Turska, Kazahstan, Iran, Pakistan i Azerbajdžan. Ovih pet zemlje čine 94% ukupnog izvoza ECO-a.

(Izvor:http://www.eco.int/parameters/eco/modules/cdk/upload/content/general_content/3624/150814561891935csfdk3kfgkbqp3np70hjp595.pdf, 04.04.2019.

Shema 1. ECO vizija 2025.

Izvor: <http://www.eco.int/parameters/eco/modules/cdk/upload/>,04.04.2019.

2. Crnomorska ekonomska suradnja (BSEC)

Crnomorska ekonomska suradnja (BSEC) sastoji se od 12 zemalja članica (Albanija, Armenija, Azerbejdžan, Bugarska, Gruzija, Grčka, Moldavija, Rumunjska, Rusija, Srbija i Crna Gora, Turska i Ukrajina), što daje ovom pokretu prednost da se nalazi na strateški važna regija u svijetu. Regija BSEC nalazi se na raskrižju putova između Europe, Azije i Bliskog istoka. Ima ukupno 330 milijuna stanovnika, bogato naftom, prirodnim plinom i sirovinama, snažnom znanstvenom i tehnološkom bazom i kvalitetnim ljudskim resursima.

Ostale važne značajke regije BSEC su:

- ukupni teritorij od 19 milijuna četvornih kilometara,
- ukupni BDP od gotovo 1 bilijuna USD,
- ukupni obujam trgovine od 400 milijardi USD,
- brzo rastuće gospodarstvo,
- poboljšanje poslovne klime,
- strateška lokacija na prometnim pravcima ugljikovodika
- bogate i velike poljoprivredne površine.

BSEC je osnovan 1992. godine kao inicijativa Turske. U posljednjem desetljeću 20. stoljeća, crnomorska regija doživjela je dramatičnu transformaciju koja je regiju dovela do novog praga. BSEC je osnovan kako bi služio interesima sigurnosti i stabilnosti unutar i izvan crnomorske regije, te je doveo do stvaranja okruženja koje vodi do pokretanja brzih reformi u smjeru razvoja tržišnih gospodarstava kao temelja za gospodarski oporavak i prosperitet u regiji.

Dana 25. lipnja 1992., predsjednici država ili vlada jedanaest članova osnivača (Albanija, Armenija, Azerbajdžan, Bugarska, Gruzija, Grčka, Moldavija, Rumunjska, Rusija, Turska i Ukrajina) potpisali su u Istanbulu deklaraciju o samitu BSEC-a, uspostavljanje regionalne strukture multilateralne suradnje u različitim područjima gospodarske djelatnosti. Uspostavom stalnog Međunarodnog tajništva u Istanbulu, Crnomorske banke za trgovinu i razvoj u Solunu i Koordinacijskog centra BSEC za razmjenu statističkih podataka i ekonomskih informacija u

Ankari, BSEC je stvorio potrebne institucionalne, financijske i analitičke instrumente za njegovo djelotvorno funkcioniranje i postizanje ciljeva utvrđenih u deklaraciji summita. Samit šefova država ili vlada na Jalti održao se 5. lipnja 1998. i potpisao Povelju BSEC-a. Nakon formalnosti ratifikacije, Povelja je stupila na snagu kojom je obilježena službena inauguracija organizacije BSEC-a 1. svibnja 1999. godine. Srbije i Crna Gora je postala punopravna članica Organizacije BSEC 16. travnja 2004. godine.

Slika 5. Logo BSEC-a

Izvor: <http://www.bsec-organization.org/>, 24.04.2019.

Poljoprivreda i agroindustrija, bankarstvo i financije, borba protiv organiziranog kriminala, kulture, carinskih pitanja, obrazovanja, hitne pomoći, energije, zaštite okoliša, razmjene statističkih podataka i ekonomskih informacija, zdravstva i farmacije, informacijskih i komunikacijskih tehnologija, institucionalne obnove i dobro upravljanje, znanost i tehnologija, mala i srednja poduzeća, turizam, trgovina i gospodarski razvoj i promet su među glavnim područjima suradnje u okviru Organizacije.

Ciljevi BSEC-a iz područja poljoprivrede i agroindustrije:

- Poboljšanje održive ruralne produktivnosti i povećanje međunarodne konkurentnosti država članica u hrani i poljoprivrednim proizvodima, posebice kroz: olakšavanje pristupa novim tehnologijama i know-howu, povećanje upravljačkih inovacija te usklađivanje i usvajanje standarda kvalitete za proizvode.
- promicanje razmjene informacija, iskustva i najbolje prakse među nadležnim tijelima, nacionalnim referentnim laboratorijima, agrarnim istraživačkim i obrazovnim institucijama i poduzećima iz privatnog sektora u područjima poljoprivrede,

agroindustrije i sigurnosti hrane u državama članicama.

- Promicanje djelotvornog i održivog korištenja zemljišnih resursa za poljoprivrednu proizvodnju u državama članicama BSEC-a.

Kao pokretač koncepta BSEC, Turska radi na poboljšanju svojih bilateralnih gospodarskih i trgovinskih veza sa svakom od zemalja članica, te također doprinosi razvoju multilateralnih struktura. Privatni sektor igra ključnu ulogu u poboljšanju odnosa, a turska vlada podržava poslovne krugove kako bi im pružila konkurentsku prednost.

U Albaniji postoje dvije velike turske investitorske tvrtke, koje ističu na rudarskom i metalurškom sektoru. Ukupna količina turskih ulaganja u Albaniji procjenjuje se na 40 milijuna dolara.

Armenija ima kopnenu granicu s istočnim dijelom Turske. Međutim, ekonomske i trgovinske veze između Turske i Armenije još nisu uspostavljene zbog činjenice da je nekoliko političkih pitanja između vlada tih dviju zemalja do danas ostalo neriješeno. Granična vrata između Turske i Armenije zatvorena su za bilo kakvu vrstu prometa.

Iako su gospodarski i trgovinski odnosi Turske s Azerbejdžanom mnogo veći u usporedbi s onima s drugim zemljama na Kavkazu, još uvijek ima mnogo prostora za rast za ove dvije susjedne zemlje koje dijele zajedničko nasljeđe. Turska je jedan od vodećih ulagača u Azerbejdžanu. Udio Turske u ukupnim stranim ulaganjima u Azerbejdžanu, koji iznosi 8,7 milijardi dolara, iznosi oko 15%. Ono što Tursku čini posebnom među svim strancima koji ulažu u Azerbejdžan jest da je vodeći investitor u ne-naftne sektore. Tijekom desetljeća nakon raspada Sovjetskog Saveza, više od 1.200 tvrtki s turskim kapitalom bilo je registrirano u Azerbejdžanu, ali trenutno ih je polovica aktivna. Ukupna količina turskih izravnih stranih ulaganja u azerbejdžanskom gospodarstvu iznosi oko 1,5 milijardi dolara. Glavna područja turskih izravnih stranih ulaganja u Azerbejdžanu su sljedeća: nafta, telekomunikacije, prehrambeni proizvodi, bankarstvo i osiguranje, građevinski i građevinski materijali, tekstil, automobilska industrija, prijevoz, kemikalije, petrokemija, željezo i čelik, energija, obrazovanje, mediji, marketing, pekarnice.

Prema posljednjim podacima koje je objavila Bugarska agencija za strana ulaganja, Turska je 13. po veličini zemlja investitor u Bugarskoj. Ukupna količina izravnih turskih ulaganja u bugarsko gospodarstvo iznosi gotovo 150 milijuna dolara. Turske usluge ugovaranja u

Bugarskoj donekle su povezane s trgovinom energijom između dviju zemalja. Između Bugarske i Turske postoji dalekovod kapaciteta 500 MW. Međuvladin sporazum navodi obvezu Bugarske da turskim tvrtkama dodijeli infrastrukturne projekte u zamjenu za električnu energiju koju je kupila Turska. U tom okviru Ceylan Holding je poduzeo izgradnju 160 km autoceste na Istočno-zapadnom koridoru, elektrane u Gornoj Ardi i urbanih distribucijskih mreža u Pazardjiku i Harmanliju.

Iako Turska i Gruzija dijele kopnenu granicu, protok izravnih turskih ulaganja bio je ograničen. Ta se činjenica može pripisati političkoj nestabilnosti i ekonomskim problemima u Gruziji koji obeshrabruju ulagače. S obzirom na činjenicu da je u Gruziji kupovna moć znatno niža, uglavnom su jeftini i lošiji turski proizvodi ušli na gruzijsko tržište, što je dovelo do negativne percepcije turskih proizvoda među gruzijskim potrošačima. Profil turskih ulagača u Gruziji može se sažeti kao nekoliko velikih tvrtki i nekoliko malih i srednjih poduzeća. Trenutno ima više od 100 tvrtki s turskim kapitalom, a iznos turskih ulaganja u Gruziji procjenjuje se na 125 milijuna dolara. Veliki dio ovog iznosa uložen je u telekomunikacijske i proizvodne sektore, a ostala velika ulaganja su u području upravljanja lukama, staklene ambalaže, tekstila i flaširanja vode.

Ekonomski odnosi Turske s Grčkom uglavnom su usmjereni na trgovinu robama i uslugama. Osim toga, postoji značajan obujam u turizmu između dviju zemalja, a suradnja u energetsom sektoru također je visoko na dnevnom redu. Prema podacima koje je objavio turski podsekretarijat za vanjsku trgovinu, u Grčkoj je registrirano samo 10 tvrtki s turskim kapitalom. Te su tvrtke aktivne u sektoru turizma, transporta, prehrane, namještaja, trgovine i IT-a. Grčka je jedina zemlja članica EU unutar BSEC-a, a Turska je službeni kandidat za pristupanje EU. Ove dvije zemlje dijele kopnenu granicu i nalaze se s obje strane Egejskog mora okrenute jedna prema drugoj. Turske i grčke tvrtke mogu međusobno surađivati kako bi uspostavile snažne poslovne izglede, ne samo unutar granica tih zemalja, nego i u trećim zemljama. Međutim, unatoč postojanju velikog potencijala za suradnju, prilike do sada nisu dobro iskorištene.

Među zemljama Zajednice nezavisnih država (CIS), Moldavija je ona koja ima najnižu razinu gospodarskih i trgovinskih odnosa s Turskom. To je zbog ekonomske i političke nestabilnosti i nepostojanja povoljne investicijske klime u ovoj zemlji tijekom 90-ih. Međutim, Moldavija ubrzano napreduje i poboljšanja koja je postigla u proteklih nekoliko godina dovela su do toga da turski privatni sektor uzme Moldaviju na dnevni red. Ukupna količina izravnih turskih ulaganja u Moldaviji premašila je 40 milijuna dolara.

Rumunjska je jedan od najjačih gospodarskih i komercijalnih partnera u Turskoj u regiji jugoistočne Europe. Ona je ujedno i najveći primatelj turskih izravnih ulaganja u ovoj regiji, s ukupnim iznosom od gotovo 400 milijuna dolara. Turski poduzetnici počeli su ulaziti na rumunjsko tržište odmah nakon promjene režima početkom 90-ih, s malim ulaganjima poput pekara i restorana. Nakon što je završen pravni i regulatorni okvir na međuvladinoj razini, veće tvrtke počele su pokazivati interes za Rumunjsku i usredotočile se na usluge i proizvodne sektore. Turska je deveta zemlja po veličini u Rumunjskoj.

Financijska kriza 1998/99. i devalvacija rublje prisilili su rusku vladu da uvede politiku supstitucije uvoza, što je otežalo turskim izvoznicima da povećaju svoju prisutnost na ruskom tržištu. To je bila prekretnica u povijesti tursko-ruskih gospodarskih i trgovinskih odnosa, jer su kao odgovor na promjenjive okolnosti turske tvrtke počele gledati na Rusiju s dugoročnijom perspektivom i više naglasiti na izravnim ulaganjima. (Izvor: <http://www.bsec-organization.org/>, 24.04.2019.)

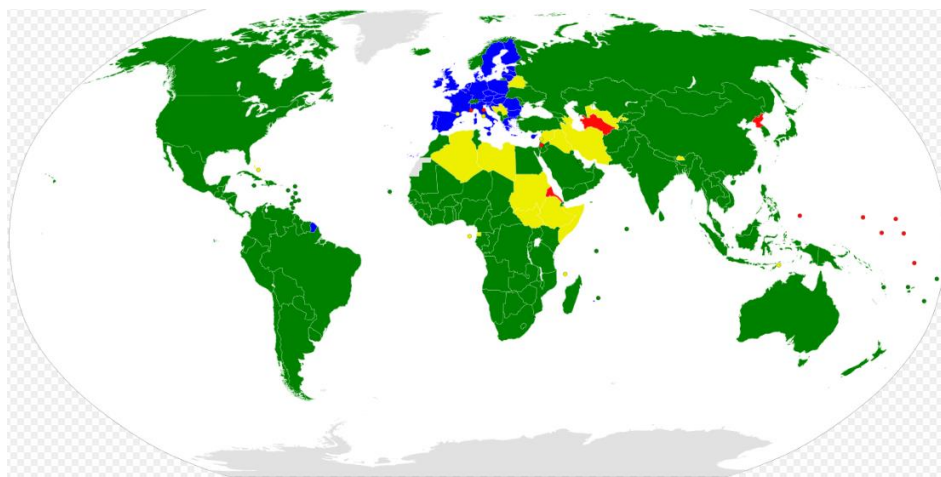
3. Svjetska trgovinska organizacija (WTO)

Svjetska trgovinska organizacija (WTO) je međunarodna organizacija koja predstavlja institucionalni i pravni okvir multilateralnog trgovinskog sustava u područjima carina i trgovine robama, uslugama i intelektualnom vlasništvu. Osnovana je i službeno je otpočela s radom 1. siječnja 1995. godine.

Neuspjeli pokušaj stvaranja Međunarodne trgovinske organizacije (ITO) 1948. godine, kao jedne od Bretton Woods institucija, rezultirao je pristupanjem 23 države Općem sporazumu o carinama i trgovini (GATT) u Ženevi. Inicijalni nacrt Povelje ITO bio je ambiciozan, nadilazio je pravila svjetske trgovinske discipline budući je predviđao pravila u područjima zapošljavanja, međunarodnih investicija, usluga, restriktivne poslovne prakse. Od inicijalno 50 država čija je namjera bila utemeljiti specijaliziranu agenciju UN, Međunarodnu trgovinsku organizaciju, 23 države GATT-om su pokrenule postupnu trgovinsku liberalizaciju i uklanjanje protekcionističkih mjera u trgovini robom koje su predstavljale ostavštinu iz 30-ih godina. Sve do 1994. godine, tijekom 47 godina i kroz četiri runde pregovora, GATT-om je stvaran snažan i prosperitetan multilateralni trgovinski sustav, koji je 1995. godine prerastao u Svjetsku trgovinsku organizaciju.

WTO ima 164 člana. Šezdeset i pet država bile su članice Općeg sporazuma o carini i trgovini. Tih 65 zemalja automatski su postale članice WTO-a 1. siječnja 1995. godine. Preostalih 97 zemalja prošlo je kroz šest koraka kako bi postale članice WTO-a.

WTO ima kategoriju nazvanu „promatrač“. U kategoriji promatrača nalazi se 23 zemlje koje su se prijavile za članstvo. Osim Vatikana, imaju pet godina da završe proces. Potencijalni članovi su Alžir, Andora, Azerbejdžan, Bahami, Bjelorusija, Butan, Bosna i Hercegovina, Komori, Ekvatorska Gvineja, Etiopija, Iran, Irak, Libanon, Libija, Sao Tome i Principe, Srbija, Somalija, Južni Sudan, Sudan, Sirija Timor-Leste, Uzbekistan i Vatikan. (Izvor: <https://www.thebalance.com/wto-membership-benefits-and-importance-3306364>, 05.05.2019.)

Slika 6. Prikaz zemalja članica WTO-a na mapi

Izvor:

https://en.wikipedia.org/wiki/Member_states_of_the_World_Trade_Organization,
08.05.2019.

Zelenom bojom na slici označene su zemlje koje su članice WTO-a, plavom bojom su označene zemlje koje su članice WTO-a, ali i Europske Unije, žutom bojom su označene zemlje nazvane „promatrači“, a crvenom bojom zemlje koje nisu članice WTO-a.

Temeljni cilj WTO je postizanje održivog rasta i razvitka gospodarstava, opće dobrobiti, liberalnog trgovinskog okruženja, te doprinos postizanju bolje suradnje u vođenju svjetske ekonomske politike. Stoga, djelovanje WTO usredotočeno je na stvaranje: otvorenog i ravnopravnog sustava trgovinskih pravila, progresivne liberalizacije i eliminacije carinskih i necarinskih prepreka trgovini robama i uslugama, uklanjanje svih oblika protekcionističkih mjera i diskriminatornih tretmana u međunarodnim trgovinskim odnosima, integraciju nerazvijenih i zemalja u razvoju, te tranzicijskih zemalja u multilateralni sustav i postizanje maksimalno mogućeg stupnja transparentnosti trgovinskog multilateralnog sustava.

WTO pomaže trgovinama diljem svijeta kroz trgovinske sporazume. Članovi WTO-a znaju pravila sporazuma i kazne ako krše ta pravila. WTO također pruža svojim članovima poštnu metodu za rješavanje trgovinskih sporova. Oni ne moraju pribjegavati nasilju ili ratu. Važno je kako WTO rješava trgovinske sporove. Ona sprječava trgovinski protekcionizam, praksu koja usporava gospodarski rast. WTO pregovara o poboljšanim trgovinskim sporazumima među svojim članicama. Najnoviji krug pregovora održan je na Baliju. Najveći sporazum bio je Doha

krug trgovinskih razgovora, no nije uspio jer Sjedinjene Države i Europa nisu bile spremne smanjiti poljoprivredne subvencije.

WTO svim svojim članovima daje tri posebne pogodnosti. Ove posebne pogodnosti omogućuju ranije spomenute opće koristi.

Prvo, WTO dodjeljuje svakom članu status najpovlaštenije nacije, što znači da članice WTO-a moraju međusobno postupati jednako. Oni ne daju nikakvu povlaštenu trgovinsku korist bilo kojem članu bez davanja svima.

Drugo, članice WTO-a međusobno imaju manje trgovinske prepreke. To uključuje tarife, uvozne kvote i propise. Niže trgovinske prepreke omogućuju članicama veća tržišta za svoju robu. Veća tržišta vode do veće prodaje, više radnih mjesta i bržeg gospodarskog rasta.

Treće, oko dvije trećine članica WTO-a su zemlje u razvoju. Njihovo članstvo im daje neposredan pristup razvijenim tržištima po nižoj tarifnoj stopi. To im daje vremena da sustignu sofisticirane korporacije i njihove zrele industrije. Oni ne moraju ukloniti uzajamne tarife na svojim tržištima tek kasnije. To znači da zemlje u razvoju ne moraju odmah otvoriti svoja tržišta za silan pritisak konkurencije.

Trideset šest članica WTO-a kategorizirane su kao najmanje razvijene zemlje ili najmanje razvijene zemlje. Ujedinjeni narodi dodjeljuju taj status zemljama s niskim prihodima s oštrim preprekama održivom gospodarskom rastu. SAD i druge agencije pružaju im dodatnu pomoć u razvoju i trgovini. (Izvor: <https://www.thebalance.com/wto-membership-benefits-and-importance-3306364>, 05.05.2019.)

Turska je postala izvorna članica WTO-a 26. ožujka 1995. U tom smislu, Turska je preuzela nova prava i ispunila svoje obveze kako u područjima obuhvaćenim GATT-ovim disciplinama, tako i u novim područjima kao što je Sporazum o trgovini uslugama, TRIPS i TRIMs.

4.3. Europska unija i Republika Turska

Pitanje odnosa Turske i Europske unije kao nositelja europskog integracijskog procesa predmet je političkog i geostrateškog spora koji traje više od pedeset godina. Usprkos činjenici da je status Turske kao europske zemlje oduvijek bio izvor brojnih rasprava i prijepora, neosporivo je postojanje višestoljetnih odnosa Turske i ostalih zemalja europskog kontinenta. Uključenje Osmanskog carstva na političku kartu Europe tijekom Bečkog kongresa 1815. godine označilo je početak odnosa prepunog uspona i padova, iako su vođe turskog naroda oduvijek težile modernizaciji zemlje po uzoru na europske standarde. Moderna Turska Republika (1923.) okrenula se Europi od samih početaka samostalnosti što je rezultiralo slabljenjem veza s Jugozapadnom Azijom kao i s tradicionalnim islamskim korijenima.

Ubrzo po završetku Drugog svjetskog rata Turska je pristupila nizu međunarodnih organizacija i integracija kao što su Vijeće Europe, NATO, OECD, te je podnijela zahtjev za pristupanjem Europskoj ekonomskoj zajednici (EEZ) 1959. godine. Potpisivanje Sporazuma iz Ankare 1963. godine označilo je početak odnosa na relaciji Turska – EU (tada EEZ). Sporazumom je Turskoj „obećano“ punopravno članstvo nakon neodređenog vremenskog perioda. Uslijedilo je potpisivanje protokola o uspostavljanju carinske unije 1970. godine (stupio na snagu 1973.) nakon tranzicijskog perioda od 22 godine, a u međuvremenu (1987.) Turska je podnijela zahtjev za punopravnim članstvom u Uniji. Iako je zahtjev odbijen na temelju ekonomskih i političkih osnova, podobnost Turske kao legitimnog kandidata nije odbijena. Tijekom 1990-ih godina došlo je do zahlađenja odnosa između Turske i EU, prvenstveno kao posljedice kršenja ljudskih prava u Turskoj i kraja Hladnog rata što je Tursku relegiralo na margine „nove“ i „ujedinjene“ Europe. Napredak u odnosima uslijedio je 1999. godine kada je Turskoj u Helsinkiju priznat status zemlje kandidata, dijelom kao posljedice „novootkrivenog“ značaja Turske u pogledu sigurnosti i stabilnosti u regiji. Kao uvjet za početak pristupnih pregovora navedeni su kopenhaški kriteriji – stabilnost institucija koje jamče demokraciju, vladavina prava, poštovanje i zaštita ljudskih te prava manjina – koji su se trebali osigurati kroz provođenje brzih i učinkovitih političkih i društvenih reformi. Uslijedilo je razdoblje europskih prigovora i zakonodavnih reformi kojima je Turska nastojala odgovoriti na primjedbe kao što su problemi s poštivanjem ljudskih prava (npr. postojanje smrtne kazne), civilna kontrola vojnih institucija, manjak transparentnosti državnih institucija itd. Nakon reformi fokus europskih kritika premjestio se na implementaciju istih, kao i na pitanje spora oko Cipra. Ipak,

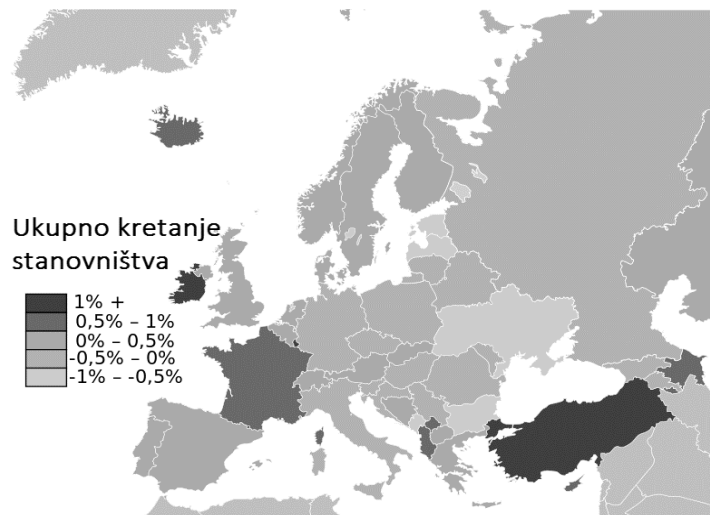
europski lideri su 2005. odlučili započeti turske pristupne pregovore, bez preciziranja datuma završetka. (Izvor: <https://www.avrupa.info.tr/en/current-status-742>, 15.05.2019.)

S obzirom na činjenicu da je od početka pregovora prošlo 14 godina, a da je Turska uspjela zatvoriti samo jedno poglavlje pregovora (od 33 koliko je potrebno da bi se uskladila s pravnom stečevinom EU, jasno je da i dalje postoje brojni problemi na relaciji Turska – Europska unija. Samim time tursko pristupanje Uniji i dalje je pod znakom pitanja, a daljnji razvoj situacije i budućnost međusobnih odnosa ovisi o velikim broju čimbenika koji na iste utječu. (Izvor: <https://www.avrupa.info.tr/en/current-status-742>, 15.05.2019.)

4.3.1. Čimbenici odnosa Republike Turske i Europske Unije

1. Demografski aspekti:

Značajan čimbenik Turske i EU je demografski aspekt. S populacijom od 80.810.525 stanovnika, među kojima prevladava mlado i nezaposleno stanovništvo, u europskim krugovima postoji strah od masovne migracije iz Turske u ostale članice Unije. Demografska snaga i potencijal Turske direktno bi utjecali na raspodjelu financijskih sredstava iz regionalnih razvojnih fondova te na broj i raspodjelu glasova i mandata u institucijama Europske unije kao što su Europska komisija, Vijeće EU i Europski parlament. Priključenjem Uniji Turska bi postala druga najveća članica, s najviše glasova u Vijeću i najviše predstavnika u Parlamentu nakon Njemačke, a koju bi brojem stanovnika prema projekcijama mogla preskočiti do 2020. godine. Navedeno djelomično objašnjava oklijevanje Unije u nastojanju da tursko članstvo ne bude isključivo provedeno kroz ispunjenje kopenhaskih kriterija. (Izvor: <http://www.geografija.hr/svijet/tursko-pristupanje-europskoj-uniji-zaruke-od-pola-stoljeca/>, 16.06.2019.)

Slika 7. Ukupno kretanje stanovništva Europe i Turske

Izvor: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Demographics_of_Europe.svg, 15.05.2019.

Pitanja turskih imigranata također izazivaju sumnje kod postojećih članica s obzirom na stavove da brojni imigranti ne poštuju pravila i europske i državne zakone te svoju religiju izdižu iznad svih ostalih. Ipak, valja napomenuti da imigracija Turaka u EU nije nikakva novost s obzirom na velik broj Turaka koji je odselio u zapadnoeuropske zemlje tijekom 60-ih godina prošlog stoljeća da bi se zadovoljile njihove potrebe za radnom snagom u razdoblju snažnog gospodarskog rasta koje je uslijedilo po završetku Drugog svjetskog rata. U Njemačkoj prema procjenama živi oko 3 milijuna turskih migranata. Riječ je o dinamičnoj zajednici pretežito mladih ljudi motiviranih da si osiguraju budućnost. Neki autori čak navode da će rastom turske ekonomije padati stope nezaposlenosti, a da bi spomenuta mlada i sve obrazovanija turska radna snaga mogla pomoći Europi u rješavanju problema sve starijeg stanovništva i održavanju konkurentnosti europske ekonomije na međunarodnom tržištu. (Izvor: <http://www.geografija.hr/svijet/tursko-pristupanje-europskoj-uniji-zaruke-od-pola-stoljeca/>, 15.05.2019.)

2. Sociološke i kulturološke razlike:

Turska bi ulaskom u EU postala jedina članica s većinskim muslimanskim stanovništvom što bi moglo narušiti nominalnu kulturnu homogenost Unije koju mnogi često nazivaju „kršćanskim klubom“. Usprkos važnosti kulturnih i religijskih faktora u Europi i ideji kozmopolitskog Europljana kao kulturološki, a ne politički određenog građana, europsko odbacivanje turskog članstva vezano je uz zajednički strah i religioznih i sekularnih Europljana od nadolazeće islamizacije Europe te tenzija koje bi mogle nastati s obzirom na razlike u

vrijednostima, kulturi i običajima između islama i europskog projekta ujedinjenja. (Izvor: <http://www.geografija.hr/svijet/tursko-pristupanje-europskoj-uniji-zaruke-od-pola-stoljeca/>, 15.05.2019.)

Kulturološki faktori dominiraju u većini rasprava o turskom pristupanju Uniji. Neki autori smatraju kako bi Turska mogla poslužiti kao „most koji povezuje Istok i Zapad“ s obzirom na povijest odnosa islamskih i europskih civilizacija te status Turske kao jedine pluralne sekularne demokracije u muslimanskom svijetu. Üçer, E., je u svome dijelu „Turkey’s accession to the European Union, Futures“ iz 2006. godine istaknuo kako je vrijeme Europe kao kršćanskog društva prošlo te poziva na prihvaćanje činjenice da je riječ o prije svega potrošačkom društvu u kojem religija ne predstavlja važnu kariku društvenog života. Smatra kako prihvaćanje Turske u punopravno članstvo može biti dokaz da EU nije savez protiv muslimanskih zemalja što bi oslabilo religijsku polarizaciju u svijetu. Naglašava kako se europski kontinent ne može smatrati kulturološki homogenim, s obzirom na razlike koje postoje između škotskih protestanata i španjolskih katolika, između istočne i zapadne Europe ili između rimokatolika i pravoslavaca. Koncept različitosti europske i orijentalne kulture također smatra spornim s obzirom da kulturu neke zemlje ne predstavlja isključivo religija, već i jezik, znanost, umjetnost, način života, emocije i ideje. Svi navedeni faktori su promjenjivi u prostoru i vremenu i ovisе o općim društvenim i ekonomskim promjenama. Spornim smatra prejudiciranje i stereotipiziranje turske kulture kroz promatranje folklor (tradicija, legende, pjesme, plesovi, hrana itd. unutar neke regije) kao jedine dimenzije kulture. Navedeno smatra temeljem europskih stereotipa o Turskoj te ističe da je riječ o „sukobu“ različitih stilova života, a ne homogene europske s homogenom turskom kulturom. (Izvor: https://www.cesifo-group.de/DocDL/cesifo_wp893.pdf, 15.05.2019.)

3. Pristupni kriteriji:

Sve zemlje kandidati moraju zadovoljiti određeni raspon ekonomskih, političkih i društvenih pretpristupnih kriterija (kopenhaški kriteriji) čije ispunjenje Europska komisija evaluira na godišnjoj osnovi. Komisija koristi „politiku diferenciranja“ kako bi svakom kandidatu omogućila da napreduje vlastitom dinamikom i intenzitetom. Zemlje kandidati moraju dokazati učinkovitu implementaciju reformi provedenih da bi se zadovoljili navedeni kriteriji. Tri primarne prepreke članstvu Turske u EU su: sposobnost u zadovoljavanju kopenhaških kriterija, europski institucionalni okvir i preferencije zemalja članica u pogledu turskih vanjskopolitičkih pitanja, te izostanak javne potpore europskih građana po pitanju turskog članstva.

Spomenute reforme provedene početkom stoljeća uvelike su doprinijele napretku Turske u očima europske zajednice. Među ostalima, one su uključivale i temeljitu reformu turskog ustava iz 1982. godine: omogućavanje obrazovanja na materinjem jeziku, ukidanje smrtne kazne, slobodu govora i demonstracija, zaštitu prava djece i prava žena, slobodu medija, zabranu mučenja od strane državnih službenika, povećanje utjecaja civila u vojnom sustavu itd. Sve navedene reforme omogućile su Turskoj početak pregovora za pristupanje u 2005. godini. (Izvor: https://www.cesifo-group.de/DocDL/cesifo_wp893.pdf, 15.05.2019.)

4. Ekonomski faktori:

Turska ima 17. najveći BDP u svijetu. Zemlja je članica osnivačica OECD-a i najvećih gospodarstava G-20. Poznato je da EU sa svojom carinskom unijom omogućava slobodniji protok robe i gospodarskih dobara kao i da značaj veličine tržišta zemalja pristupnica vrlo često ima presudnu ulogu prilikom proširenja Unije na istok. Unija je najvažniji vanjskotrgovinski partner Turske. Sporazumom o carinskoj uniji stupio je na snagu 31. prosinca 1995. godine. Opseg carinske unije s Turskom ograničen je na industrijske proizvode i prerađene poljoprivredne proizvode. Roba koja je u cijelosti dobivena ili proizvedena u carinskoj uniji ili koja je stavljena u slobodni promet u Uniji customs-a, može prometovati bilo gdje na teritoriju carinske unije, sve dok su popraćeni dokazom o tom carinskom statusu, koji je uspostavio A.TR.

Carinska unija ne pokriva:

- Poljoprivredne proizvode, kako je definirano u Aneksu i Ugovorom iz Amsterdama;
- proizvode od ugljena i čelika, kako je obuhvaćeno Europskim ugovorom o ugljenu i čeliku.

Tijekom vremena Carinska unija između Turske i EU pokazala je značajne nedostatke koje su se odrazili na trgovinu. Neki od nedostataka nabrojani su u nastavku:

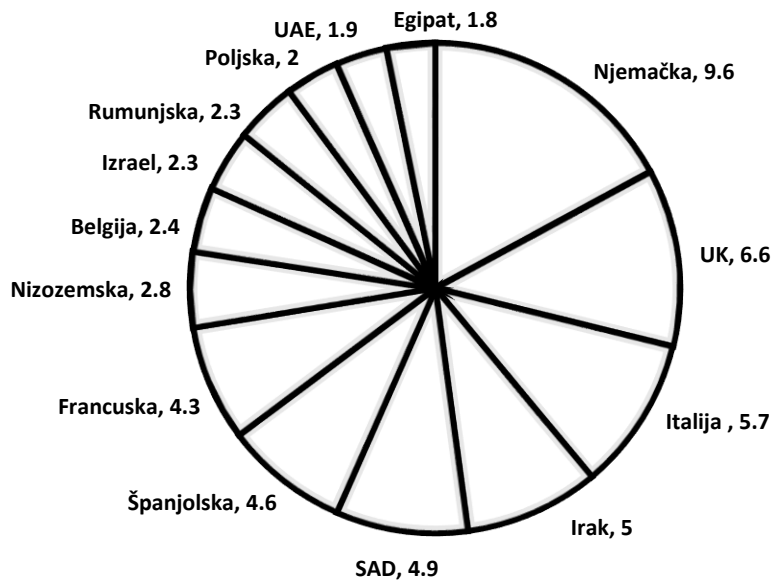
1. Ograničen utjecaj: Turska nije uključena u određivanje zajedničkih tarifa ili zajedničke trgovinske politike već sve to EU donosi sama.
2. Vanjska asimetrija: Sporazum o slobodnoj trgovini EU-a s trećim zemljama ne pokrivaju automatski i Tursku. Zemlje poput Alžira, Meksika i Južne Afrike, koje sve imaju trgovinske sporazume s EU-om, nemaju isti poticaj za pregovore Sporazum o slobodnoj trgovini s Turskom, budući da EU nudi bescarinski pristup turskom tržištu putem EU-a. U znak odmazde, Turska je provela kontrole podrijetla na uvoz iz EU-a, posebno u osjetljive sektore, kako bi se utvrdilo je li potječu iz zemalja koje imaju

sporazum o slobodnoj trgovini s EU. Primjer toga su mjere zaštite protiv meksičkih automobile.

3. Transportni problemi: 60.000 teretnih vozila svaki puta kada prelaze francusku, grčku ili bugarsku granicu suočavaju se s administrativnim problemima. Svaki put kada roba prelazi granicu oni moraju administrativnim tijelima dostaviti dokumentaciju o deklaraciji, osiguranju itd. Zbog toga se često pravi velika kolona kamiona koji čekaju i do 30 sati na granici.
4. Trgovački udarci: EU i Turska često koriste trgovačku obranu kao što je to „antidampniški postupak“- prodavanje robe na inozemno tržište uz veoma niske cijene.
5. Viza barijere: Turski prijevoznici suočiti se s izazovom dobivanja potrebnih viza prije ulaska i prelazak EU.

U posljednja dva desetljeća carinska unija EU-Turska bila je okosnica okvira bilateralne trgovine. Za to vrijeme Turska je postala petom glavnom trgovinom s EU na globalnoj razini s vrijednošću bilateralne trgovine robom od 140 milijardi eura u 2017. godini. Slično tome, EU je najvažniji trgovinski partner Turske, koja predstavlja 41% Turske globalne trgovine. Razina integracije između EU i turskih gospodarstava intenzivna je, s više od 16.000 tvrtki u Turskoj u vlasništvu europskog kapitala, od kojih neke koriste Tursku za pristup trećim tržištima u regiji i šire. Jačanje ekonomske integracije poboljšanjem pristupa tržištu u poljoprivredi i javnosti, poticanje ulaganja u sektor usluga kroz bolje otvaranje i regulatorno djelovanje i usklađivanje bi povećalo daljnju integraciju tržišta u korist obje strane, posebice s obzirom na Tursku odlučnost da se i dalje drži europskog gospodarstva kao njegov glavni pokretač gospodarskog rasta. U prosincu 2016. Komisija je predložila modernizaciju carinske unije i daljnje proširenje bilateralnih trgovinskih odnosa na područja kao što su usluge, javna nabava i održivi razvoj. Prijedlog Komisije temeljio se na sveobuhvatnom pripremnom radu tijekom 2016. koji je uključivao javne konzultacije s dionicima, detaljnu procjenu učinka i studiju vanjskog konzultanta. U 2018. godini Turska je bila peta najveća partnerica za izvoz robe iz EU i šesti po veličini partner za uvoz roba u EU. (Izvor: https://www.tepav.org.tr/upload/files/14918360760.A_Modernized_EU_Turkey_Customs_Union.pdf, 29.05.2019.)

U nastavku je prikazan graf s 15 najvećih trgovinskih partnera Turske u smislu izvozne prodaje. To su zemlje koje su uvezle većinu turskih pošiljki po dolarskoj vrijednosti tijekom 2018. Također je prikazan postotak svake zemlje uvoza od ukupnog turskog izvoza. Isto tako možemo vidjeti kako velik broj tih zemalja su članice EU.

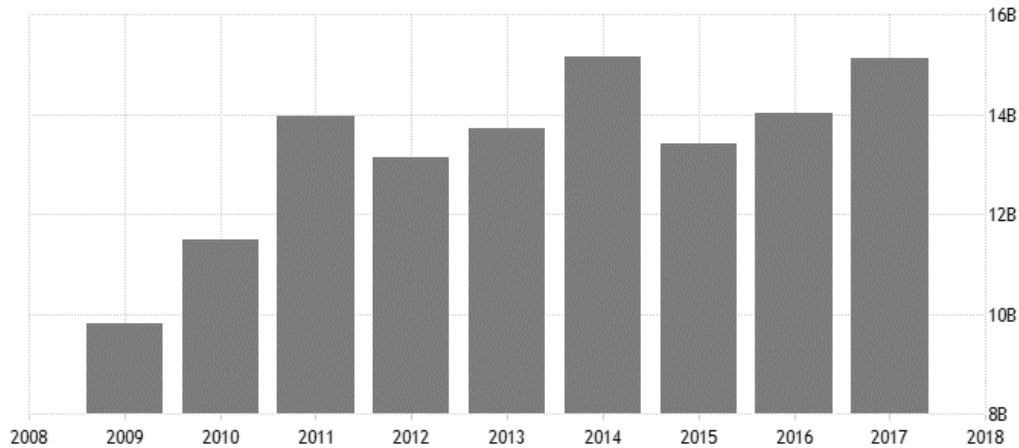

Graf 6. 15 najvećih trgovinskih partnera Turske u smislu izvozne prodaje

Izvor: <http://www.worldstopexports.com/turkeys-top-import-partners/>, 30.05.2019.

Njemačka je zemlja EU s kojom Turska ima najveće izvozno tržište. Njemačko-turski odnosi kulminirali su razvojem snažnih veza u gospodarskim, vojnim, kulturnim i društvenim odnosima. S velikom turskom dijasporom u Njemačkoj i mogućim pridruživanjem Turske Europskoj uniji veze su sve složenije. Obim bilateralne trgovine između Turske i Njemačke iznosio je 36,4 milijarde dolara u 2017. godini, što odgovara porastu od 3,1 posto u odnosu na prethodnu godinu (izvoz 15,1 milijardi američkih dolara, uvoz 21,3 milijarde američkih dolara). Glavne stavke izvoza Turske u Njemačku sastoje se od cestovnih vozila, dijelova i pribora za motorna vozila i dijelova za upotrebu s klipnim motorima, dok su glavne stavke uvoza Turske iz Njemačke cestovna vozila, lijekovi i dijelovi i pribor za motorna vozila. U Njemačkoj posluje oko 80 tisuća tursko-njemačkih tvrtki. Njihov godišnji promet iznosi oko 52 milijarde eura i zapošljava gotovo 500 tisuća ljudi u 50 različitih sektora. Ključni njemački

igrači u Turskoj su Deutsche Bank, Siemens, MAN i Volkswagen podružnica. Robert Bosch je najveća njemačka tvrtka u Turskoj, a zapošljava 16.500 radnika.

Slika 7. Grafički prikaz Turskog izvoza u Njemačku

Izvor: <https://tradingeconomics.com/turkey/exports/germany>, 29.05.2019.

Godine 2017. najviše se u Njemačku iz Turske uvezlo vozila u vrijednosti od 2.92 milijuna dolara, a na drugom mjestu su strojevi, nuklearni reaktori, kotlovi u vrijednosti od 2.31 milijuna dolara. Što se tiče poljoprivrednih proizvoda najviše su se uvozili pripravci od voća, povrća i žitarica i orašastih plodova. Izvoz turske robe u Italiju iznosio je 9,46 milijardi dolara u 2018., dok je uvoz iz Turske iznosio 10,15 milijardi dolara. Glavne stavke izvoza Turske u Italiju čine putnička motorna vozila, motorna vozila za dobar prijevoz, svježe ili sušeno voće; dok su glavne stavke uvoza iz Turske dijelovi i pribor za motorna vozila, naftna ulja, jahte i druga plovila. Turska i Ujedinjeno Kraljevstvo imaju jako dobre bilateralne odnose. Godine 2017. Turska je u Ujedinjeno Kraljevstvo uvezla robu u vrijednosti od 9 milijardi 608 milijuna dolara. Glavni turski izvoz u Ujedinjeno Kraljevstvo su zlato, gotovi tekstilni proizvodi, odjeća, električni i neelektrični strojevi, motorna vozila i dijelovi, proizvodi od željeza i čelika, izolirane žice, kabeli i drugi električni vodiči. Glavni uvoz iz Ujedinjenog Kraljevstva su dizelski i poludizelski motori, automobili, gvozdeni čelik i njihovi ingoti, medicinski i farmaceutski proizvodi koji će se koristiti u tretmanima i zaštiti. (Izvor: <http://www.mfa.gov.tr/commercial-and-economic-relations-between-turkey-and-england.en.mfa>, 30.05.2019.)

5. Politika i javno mišljenje:

Europski političari i javnost podijeljeni su oko pitanja ulaska Turske u EU. Najveći zagovornici ulaska Turske su Ujedinjeno Kraljevstvo, Italija, Španjolska, Švedska, Finska te Sociodemokratska stranka Njemačke. Najveći protivnici ulaska Turske u EU su Austrija, Francuska, Nizozemska i njemačka Kršćansko-demokratska stranka. Ujedinjeno Kraljevstvo kao lider zagovornica ističe kako Turska ima stratešku, energetska i ekonomsku razvijenost, dok protivnici žele neke niže suradnje s Turskom umjesto ulaska u EU. Brojne ankete javnog mnijenja pokazuju da protivnici pristupanja ne temelje svoje stavove na tehničkim i pravnim preprekama, već i na pretpostavljenim kulturološkim razlikama. U suvremenoj Europi, podrška nastavku europskih integracija određena je kako „tvrdim“ ekonomskim čimbenicima korisnosti, tako i „mekanim“ faktorima kao što su osjećaj identiteta i stavovi prema imigrantima. U analizi stavova europskih građana, većinskom protivljenju turskom članstvu najviše doprinose upravo „mekani“ čimbenici. Nužno je istaknuti kako je i potpora turskih građana Uniji u opadanju kao posljedica zaokreta domaće politike, prekomjernih zahtjeva o nužnosti prilagodbe zakonodavstva te dugotrajne neizvjesnosti koje obilježava cjelokupni proces. (Izvor: <http://www.geografija.hr/svijet/tursko-pristupanje-europskoj-uniji-zaruke-od-pola-stoljeca/>, 30.05.2019.)

4.4. Komparativna analiza Republike Hrvatske i Republike Turske

Hrvatska i Turska nalaze se u jugoistočnoj Europi i udaljene su oko 2.000 km jedna od druge. Turska je oko 18 puta veća od Hrvatske u populaciji i 14 puta u površini.

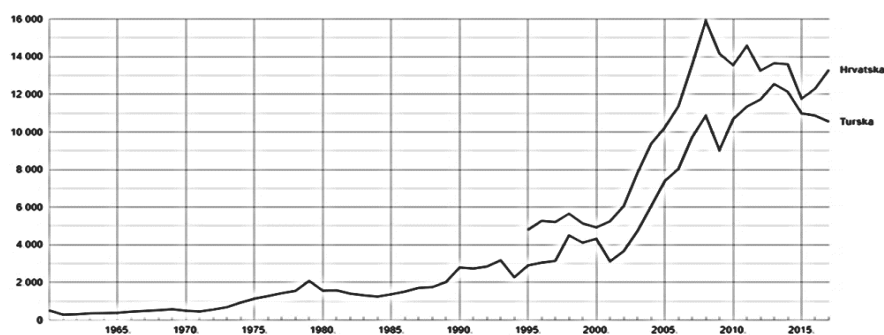
Tablica 3. Komparativna analiza Republike Turske i Republike Hrvatske

	TURSKA	HRVATSKA
Stanovništvo (iz 2017.)	80.810.525	4.154.000
Glavni grad	Ankara	Zagreb
Režim	Republika	Republika
Površina	785 347 km ²	56.594 km ²
Službeni jezik	turski	hrvatski
BDP	784 milijarde dolara	54,85 milijarde dolara
Ukupni obujam vanjske trgovine	Oko 399 milijarde dolara	Oko 37 milijarde dolara

Izvor: Downloads/businessexcellence10022016%20(1).pdf, 06.06.2019.

Analizirajući prethodnu tablicu i broj stanovnika Turske i Hrvatske došla sam do zaključka kako stanovništvo Turske iz godine u godinu ima rastuću stopu, dok Hrvatska iz godine u godinu ima sve manje i manje stanovništva što zbog većeg mortaliteta od nataliteta, što zbog velikih migracija.

Iako Turska ima ogromnu razliku u BDP-u od Hrvatske, BDP po glavi stanovnika odnosno per capita Turske je manji i iznosi 10.540,62 dolara, a Hrvatske 12.324 dolara. Isto tako godišnja stopa inflacije Turske je čak 15% dok je u Hrvatskoj manje od 1%.

Slika 9. Grafički prikaz razlike BDP po stanovniku Turske i Hrvatske

Izvor: : Downloads/businessexcellence10022016%20(1).pdf, 06.06.2019.

U idućoj tablici prikazani su trgovinski odnosi (izvozi) između Turske i Hrvatske. Iznosi su izraženi u eurima, a prati se razdoblje od 2005. do 2014. godine.

Tablica 4. Trgovinski odnosi (izvozi) između Turske i Hrvatske

GODINA	Izvoz Turske u Hrvatsku	Izvoz Hrvatske u Tursku	Razlika
2005.	134,890	68,709	66,181
2006.	170,259	48,206	122,053
2007.	259,363	56,495	202,868
2008.	223,387	71,816	151,571
2009.	158,531	76,998	81,533
2010.	187,895	159,161	28,734
2011.	173,616	223,260	-49,644
2012.	156,075	163,121	-7,046
2013.	151,776	145,501	6,275
2014.	216,416	102,982	113,434

Izvor: <https://www.trademap.org/Index.aspx>, 10.06.2019.

Iz tablice možemo vidjeti kako je konstantno povećan uvoz iz Turske u Hrvatsku do 2011. godine, a nakon toga se smanjuje. Hrvatska je isto tako u 2011. godini uvezla najviše u Tursku, a nakon te godine uvoz je sve manji. Ispitivanjem gore navedenih podataka vidljivo je da je obujam trgovanja između Turske i Hrvatske mali u smislu Turske, npr. Hrvatska je 81. zemlja prema rangiranju uvoznih partnera u Turskoj i 74. izvoznom partneru prema statistici ITC-a. Osim toga, Turska je na 20. mjestu što se tiče uvoza u Hrvatsku, a zauzima 24. mjesto što se tiče izvoza iz Hrvatske u Tursku.

U sljedećoj tablici prikazano je 5 glavnih proizvoda koji su se od 2010. do 2014. najviše uvezli iz Hrvatske u Tursku (tisuća eura):

Tablica 5. Pet glavnih proizvoda koji su se od 2010. do 2014. najviše uvezli iz Hrvatske u Tursku (tisuća eura)

Oznaka proizvoda	Uvoz Turske iz Hrvatske		
	2012.	2013.	2014.
Željezo i čelik	82,177	47,323	35,385
Električni uređaji	10,390	9,585	11,045
Gnojiva	18,461	32,305	10,990
Strojevi, nuklearni reaktori, kotlovi...	24,347	16,578	5,482
Optički, tehnički i medicinski uređaji	5,734	6,623	3,952

Izvor: <https://www.trademap.org/Index.aspx>, 10.06.2019.

Prema tablici, glavna roba uvezena iz Hrvatske u Tursku je željezo i čelik, električni uređaji i gnojivo.

U sljedećoj tablici prikazano je 5 glavnih proizvoda koji su se od 2010. do 2014. najviše uvezli iz Turske u Hrvatsku (tisuća eura):

Tablica 6. Pet glavnih proizvoda koji su se od 2010. do 2014. najviše uvezli iz Turske u Hrvatsku (tisuća eura)

Oznaka proizvoda	Uvoz Turske iz Hrvatske		
	2012.	2013.	2014.
Električni uređaji	17,754	20,349	30,328
Vozila osim željeznica	16,434	16,480	26,371
Mineralna goriva, proizvodi za destilaciju, ulja	1,648	643	22,816
Strojevi, nuklearni reaktori, kotlovi...	19,500	22,694	22,134
Proizvodi od željeza i čelika	10,450	10,265	15,864

Izvor: <https://www.trademap.org/Index.aspx>, 10.06.2019.

Kao što se vidi iz tablice, glavna roba koja se izvozi u Hrvatsku je električna i elektronička oprema, vozila osim željezničkih i tramvajskih, mineralna goriva, ulja, proizvodi za destilaciju kao i strojevi. Očito je da uvoz i izvoz stavki iz obje tablice većinom čine industrijski proizvodi.

4.5. SWOT analiza

U SWOT analizi prikazane su prednosti, nedostaci, prilike i prijetnje ulaska Turske u Europsku uniju.

 <p style="text-align: center;">SNAGE</p>	 <p style="text-align: center;">SLABOSTI</p>
<ul style="list-style-type: none"> -radna snaga (jeftina i ima ih puno) -vojska -na dva kontinenta -nafta i plin -brzorastuća ekonomija 	<ul style="list-style-type: none"> -nezaposlenost -inflacija -vanjski dugovi -sociološke i kulturološke razlike -pitanja jednakosti -ovisnost o uvoznim izvorima energije, sirovinama i poluproizvodima
 <p style="text-align: center;">MOGUĆNOSTI</p>	 <p style="text-align: center;">PRIJETNJE</p>
<ul style="list-style-type: none"> -ključna uloga u rješavanju bliskoistočnih sukoba -mlado stanovništvo -povećana globalna integracija 	<ul style="list-style-type: none"> -izbjegličke krize, teroristički napadi -europsko tržište preplavi turska -masovna migracija turskog stanovništva u države EU -stopa kriminala -politika

Izvor: vlastito istraživanje

SNAGE:

-radna snaga: mlada i sve obrazovanija turska radna snaga mogla pomoći Europi u rješavanju problema starijeg stanovništva i održavanju konkurentnosti europske ekonomije na međunarodnom tržištu.

-vojska: ima jednu od najjačih vojska, stalno ulaganje velike količine novaca u oružje i obrambene mehanizme.

-na dva kontinenta: Turska je smještena na dva kontinenta, 3% u Europi (Trakija), a ostatak kopna, uključujući Anatoliju, u Aziji. Istanbul je jedini je grad na svijetu koji se prostire na dva kontinenta, odvojen tjesnacem Bospor. Takva geografska lokacija omogućuje Turskoj dobru trgovačku povezanost.

-nafta, plin i energija: jedan od najvrjednijih prirodnih resursa na svijetu. U turskom sektoru energetike i transporta trenutno se provode brojni projekti. Ulaganja u proizvodnju i distribuciju električne energije sve više se provode u privatnom sektoru. Interes za obnovljive izvore energije i energetske učinkovitost u industriji i kućanstvima također je glavni čimbenik visoke ovisnosti uvoza fosilnih goriva. Osim obnovljivih izvora, vlada se uvelike oslanja na domaći ugljen.

-brzorastuća ekonomija: uključena u globalno tržište, potiču se izravna strana ulaganja. Mladi potrošači u gradovima, koji su otvoreni za nove proizvode i tehnologije, važna su potpora gospodarskom rastu. Dinamične i rizične tvrtke iz privatnog sektora su zanimljivi partneri za međunarodne ulagače. Nakon opsežnih ulaganja u javnu infrastrukturu posljednjih godina, Turska sada ima dobru osnovu za industriju. Poslovne zone širom zemlje, tzv. Organizirane industrijske zone, također nude povoljne proizvodne uvjete za tvrtke. Posljednje, ali ne i najmanje važno, Turska, sa svojim zemljopisnim položajem između Europe, Bliskog istoka i središnje Azije, važno je čvorište gospodarske suradnje.

SLABOSTI:

-nezaposlenost: iznosi 12,7% (2019.). Iako je nezaposlenost opći problem za cijeli svijet, stupanj nezaposlenosti u Turskoj osobito je visoka u slučaju drugih zemalja u regiji na istoj ekonomskoj razini. Najveća stopa nezaposlenosti zauzimaju mladi između 18 i 25 godina.

-inflacija: u lipnju 2019. godine inflacija je iznosila 15,72%. Podizanje kamatnih stopa moglo bi pomoći u zaustavljanju tako velikog povećanja potrošačkih cijena: veće stope privlače strane investitore, kojima je potrebna lira za kupnju turske imovine. To bi moglo zauzvat poduprijeti valutu, koja čini uvoz jeftinijim i smanjuje teret povrata inozemnog duga.

-vanjski dugovi: Turska se nalazi na 28. mjestu na popisu zemlje s najvišim inozemnim dugom, a on iznosi 460 milijardi dolara.

-sociološke i kulturološke razlike: ulaskom Turske u EU, Turska će biti jedina zemlja čiji stanovnici nisu kršćani.

-pitanja jednakosti: muškarci i žene ne tretiraju se jednako.

-ovisnost o uvoznim izvorima energije, sirovinama i poluproizvodima: Važna slabost u turskoj ekonomiji je njegova ogromna ovisnost o uvoznim izvorima energije, sirovinama i

poluproizvodima. Naročito u fazama povećane neizvjesnosti, koje karakteriziraju masovni odljevi kapitala, dolazi do deprecijacije nacionalne valute i povećanja cijena uvezene robe. To, pak, uzrokuje gubitke u kupovnoj moći i dovodi do gospodarskih usporavanja.

MOGUĆNOSTI:

-rješavanje bliskoistočnog sukoba: ključni su pristaše sirijske opozicije i ako zadrže taj stav, sirijska kriza može se brzo okončati jer Turska ima jednu od najjačih vojski na svijetu.

-mlado stanovništvo: oko 65-70% populacije je između 15-65 godina što im pruža bezbroj mogućnosti za manipulacijom radnom snagom i fizičkim radom. Mladi poduzetnici imaju mogućnost susresti se s političkim dužnosnicima i stvoriti nove odnose u korist lokalnih i međunarodnih odnosa

-povećana globalna integracija: zbog sve veće globalne integracije kao nacije, to samo po sebi predstavlja prilike za otvorene investitore, jer to pokazuje da su zemlje povećale spremnost za uključivanje u druge nacionalnosti i gospodarske sektore.

PRIJETNJE:

-turska roba: strah europskih zemalja da njihovo tržište preplavi turska roba. Poljoprivredni proizvodi koji bi bili dosta jeftiniji i kvalitetniji u odnosu na europske čime bi se stvorila konkurentnost.

- masovna migracija turskog stanovništva u države EU: S populacijom od oko 75 milijuna stanovnika, među kojima prevladava mlado i nezaposleno stanovništvo, u europskim krugovima postoji strah od masovne migracije iz Turske u ostale članice Unije.

-stopa kriminala: visoko unosna podzemna trgovina robljem pruža kriminalne aktivnosti te porast stope kriminala.

-politika: glavni rizici za tursko gospodarstvo trenutno su politički. Osim domaćih napetosti koje su rezultat planiranog instaliranja predsjedničkog sustava i borbe protiv terorizma, zabrinjavajuća je nereda u južnim susjedima Sirije i Iraka. Moguće uvođenje smrtne kazne i neobjašnjene vizne pristojbe za turske državljane težilo je njihovom odnosu s EU i otežalo nastavak pristupnih pregovora. Gubitak povjerenja u vladavinu prava pojačan je nakon neuspjelog pokušaja državnog udara 15. srpnja. Bez mjera za izgradnju povjerenja, problemi financiranja mogli bi nastati zbog nedostatka priljeva kapitala iz inozemstva.

5. RASPRAVA

Glavno pitanje koje se postavlja kad je u pitanju Turska i EU je zbog čega Turska tolike godine nije postala članica, a brojne zemlje koje su bile manje razvijenije jesu? Zašto je budućnost Turske u EU važna?

Aylin Gu`ney je u svojoj knjizi „The future of Turkey in the European Union“ objasnio zbog čega Turska ne ulazi još uvijek u EU i koji su glavni problemi, ali i koje su prednosti EU ulaskom Turske. Budućnost Turske u EU postala je jedno važno pitanje koje zabrinjava i Tursku, ali i EU stranu, a turski slučaj izgleda kao da ostaje najveće problematično proširenje koje će EU morati rješavati u bliskoj budućnosti. Važnost turskog slučaja u okviru proširenja EU možemo pratiti kroz nekoliko problema, ali i prednosti.

Prvi problem je „načelo uključenosti“- Turska je jedina preostala zemlja kandidat, koja je unatoč tome što je 1964. godine popisala ugovor Sporazum o pridruživanju s EU još uvijek nije to ostvarila. Drugi čimbenik tj. problem je taj što će Turska postane li članica postati jedina muslimanska zemlja. Taj je faktor još problematičniji zbog velikog broja turskog stanovništva od oko 80 milijuna. Neke članice misle da bi time se narušila Unija pošto je ona čisto kršćanska. Nadalje, kao prednost izuzetno je važna i strateška uloga Turske u opskrbi Europe energentima. Njezina ključna strateška prednost u tranzitu energije je položaj između Jugozapadne Azije, Ruske Federacije i Kavkaza te velikih energetske tržišta Europe, Zapada ili čak i SAD-a. S obzirom da EU 60% svoji energetske potrebe zadovoljava uvozom iz Turskoj susjednih regija, Turska se nalazi na raskrižju novih energetske tokova. Ako se u obzir uzme činjenica da je deset velikih proizvođača prirodnog plina (35,5% svjetske rezervi) zainteresirano za tranzit energenata kroz Tursku, kao i činjenica da potražnja za energijom u Europi neprekidno raste (potrošnja fosilnih goriva raste za 70%, a prirodnog plina za 80% tijekom sljedećih 25 godina), uloga Turske u smislu europske energetske stabilnosti i neovisnosti je neupitna.

Političke turbulencije koje je potaknula tranzicija vlade na izvršno predsjedništvo blokiralo je gospodarske reforme potrebne za poboljšanje poslovne i investicijske klime. Bez obzira na to, tursko gospodarstvo pokazalo je otpornost, velikim dijelom zbog čvrstih javnih financija, dobro kapitaliziranog i dobro reguliranog bankarskog sektora i dinamičnog, raznolikog privatnog poslovnog sektora. Kritični izazovi uključuju nedostatak transparentnosti u vladi i eroziju vladavine prava. Pravosudni sustav je ozbiljno narušen i postao je mnogo podložniji političkom utjecaju.

Uspješnost Turske s aspekta vanjskotrgovinske razmjene vidljiv je i kroz njezin udio od čak 50% koji ima s EU. Jedan od dokaza važnosti suradnje Turske i EU je ta da je Turska peti najveći trgovinski partner EU-a, kako u izvozu, tako i u uvozu. EU je daleko najveći uvozni i izvozni partner Turske, kao i izvor izravnih stranih ulaganja (FDI). Ukupna robna razmjena u 2018. godini iznosila 153,4 milijarde eura. Za uspješnost vanjskotrgovinske razmjene važna su i izravna strana ulaganja koja potiču rast, otvaranje radnih mjesta i inovacije ne samo u Turskoj nego i kod svih zemalja EU. Tursko gospodarstvo privuklo je 201,3 milijarde dolara stranih izravnih ulaganja (FDI) i 152,1 milijarde dolara u kapitalne priljeve za razdoblje od 2002. do kolovoza 2018. godine. Turska je u prethodna dva desetljeća investirala u Hrvatsku oko 140 milijuna eura, a u Hrvatskoj posluje 50 turski tvrtki.

6. ZAKLJUČAK

Danas u svijetu ne postoji niti jedna zemlja koja je toliko velika i koja raspolaže svim potrebnim vrstama i količinama prirodnih bogatstava, a da nema potrebe trgovati sa svijetom. Vanjska trgovina je važna za cjelokupno gospodarstvo svake zemlje, pa tako i za Republiku Tursku. Osnovni poticaj i pokretačka snaga je ostvarenje odgovarajućih prihoda kojim se osigurava planirani opseg proširene reprodukcije, normalne plaće radnika, uvjeti života, te prosperitet društva u cjelini.

Iz rezultata možemo vidjeti kako se Turska susreće s raznim izazovima i koliko trud ulaže kako bi postala članica EU. Budućnost Turske u Europskoj uniji predmet je intenzivne rasprave i u Europi i u Turskoj danas. Iako se Turska prvi put prijavila za pristupanje EU prije 45 godina, ona je jedina zemlja kandidat, koja još nije započela pristupne pregovore. S jedne strane, svako buduće proširenje koje uključuje Tursku je kontroverzna tema za EU, budući da bi Turska bila jedina muslimanska članica u EU, koja je u svibnju 2004. prihvatila 10 novih članica.

Turska ima oko 80 milijuna stanovnika koja je uz brojnost još relativno mlada i sve bolje obrazovana. Samo se u 2017. godini broj stanovnika u odnosu na 2016. godinu povećao za gotovo milijun. Iz toga možemo zaključiti kako Turska ima vrlo jaki natalitet što naravno ide u korist EU.

Najveći problem Turskoj je lira zbog koje je inflacija toliko velika. Nestabilnost lire plaši i zemlje EU, ali podaci iz 2019. ukazuju na njezin porast. U 2018. godini Turska je zabilježila porast izvoza za 7,1%, a on je iznosio 168,1 milijardu dolara, što je najveći godišnji izvoz u povijesti zemlje.

Očekuje se kako će Turska rasti u prosjeku 4,4% u narednim godinama. To je relativno visoko u usporedbi s prosjekom drugih Zemlje Bliskog istoka i Sjeverne Afrike, a također relativno visoke u usporedbi s globalnim prosjekom od 3,7%. Zbog svoje vlastite gospodarskog rasta i rasta njegovih glavnih trgovinskih partnera Turska je 29. najveći izvoznik u svijetu i zauzima 21. mjesto na globalnoj listi najvećih uvoznika. Turska uglavnom uvozi goriva, rude, metale i industrijske strojeve, koji zajedno čine 41% ukupnog uvoza Turske. Slično tome, izvoz Turske se uglavnom sastojati od tekstila (uključujući vlakna, pređu i proizvode), ruda i metala te cestovnih vozila i transportne opreme. U 2017. godini zajedno su ti proizvodi predstavljati 54% ukupnog izvoza. (Izvor: <https://www.ingwb.com/media/232663/turkey.pdf>, 11.06.2019.)

7. POPIS LITERATURE

Andrijanić I. (2001.): Vanjska trgovina, Kako poslovati s inozemstvom, Ekonomski fakultet, Osijek

Baban, Lj.; Marijanović, G. (1998.): Međunarodna ekonomija, Mikrorad, Zagreb

Aylin Gu (2005.): The future of Turkey in the European Union

Službene web-stranice Europske unije, https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_hr, 27.06.2019.

<https://www.britannica.com/place/Turkey/Settlement-patterns>, 06.06.2019.

<http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-13974.html>, 13.03.2019.

WTEEx: <http://www.worldstopexports.com/turkeys-top-10-exports/>, 18.03.2019

World bank org. : <http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/>, 06.06.2019.

<https://www.fas.usda.gov/data/turkish-agricultural-exports-continue-surge>, 18.03.2019.

TRADING ECONOMICS: <https://tradingeconomics.com/turkey/imports-by-country>, 25.03.2019.

<https://www.trade.gov/steel/countries/pdfs/imports-Turkey.pdf>, 03.04.2019.

INTERNATIONAL TRADE ADMINISTRATION:

<https://www.trade.gov/steel/countries/pdfs/imports-Turkey.pdf>, 03.04.2019.

http://www.eco.int/parameters/eco/modules/cdk/upload/content/general_content/3624/150814561891935csfdk3kfgkbqp3np70hjp595.pdf, 04.04.2019.

<http://www.eco.int/parameters/eco/modules/cdk/upload/>, 04.04.2019.

BSEC službena web stranica: <http://www.bsec-organization.org/>, 24.04.2019.

<https://www.thebalance.com/wto-membership-benefits-and-importance-3306364>, 05.05.2019.

<https://www.avrupa.info.tr/en/current-status-742>, 15.05.2019.

<http://www.geografija.hr/svijet/tursko-pristupanje-europskoj-uniji-zaruke-od-pola-stoljeca/>, 16.06.2019.

Jakupović D., Babić I. : Tursko pristupanje Europskoj uniji: zaruke od pola stoljeća (2014.) :
<http://www.geografija.hr/svijet/tursko-pristupanje-europskoj-uniji-zaruke-od-pola-stoljeca/>,
16.06.2019.

https://www.cesifo-group.de/DocDL/cesifo_wp893.pdf, 15.05.2019.

https://www.tepav.org.tr/upload/files/14918360760.A_Modernized_EU_Turkey_Customs_Union.pdf, 29.05.2019.

<https://tradingeconomics.com/turkey/exports/germany>, 29.05.2019.

<http://www.mfa.gov.tr/commercial-and-economic-relations-between-turkey-and-england.en.mfa>, 30.05.2019.

Downloads/businessexcellence10022016%20(1).pdf, 06.06.2019.

<https://www.trademap.org/Index.aspx>, 10.06.2019.

8. SAŽETAK

Vanjska trgovina ima veliki značaj u gospodarstvu svake zemlje. Bez vanjske trgovine zemlja ne bi mogla biti konkurentna na svjetskom tržištu i ostvarivati devizna sredstva. Pitanje odnosa Turske i Europske unije kao nositelja europskog integracijskog procesa predmet je političkog i geostrateškog spora koji traje više od pedeset godina. Primarni razlozi za uporne zahtjeve Turske za priključenjem Europskoj uniji su, među ostalim, brojni Turci u Europi i važnost trgovine između njih. Turska je, međutim, također sve više razočarana široko rasprostranjenim protivljenjem njenom pristupanju među zemljama članicama EU. Čimbenici odnosa Republike Turske i Europske unije su : demografski aspekti, sociološke i kulturološke razlike, pristupni kriteriji, ekonomski aspekti i politički problemi. U posljednja dva desetljeća carinska unija EU-Turska bila je okosnica okvira bilateralne trgovine. Za to vrijeme Turska je postala petom glavnom trgovinom s EU na globalnoj razini s vrijednošću bilateralne trgovine robom od 140 milijardi eura u 2017. godini. Slično tome, EU je najvažniji trgovinski partner Turske, koja predstavlja 41% Turske globalne trgovine.

Ključne riječi: vanjska trgovina, Republika Turska, Europska unija

9. SUMMARY

Foreign trade has great significance in the economy of each country. Without foreign trade the country could not be competitive on the world market and realize foreign currency assets. The question of the relationship between Turkey and the European Union as the bearer of the European integration process is the subject of a political and geostrategic dispute that lasts more than fifty years. The main reasons for persistent Turkey's demands for joining the European Union are, among other things, many Turks in Europe and the importance of trade between them. Turkey, however, is also increasingly disappointed with the widespread opposition to its accession among EU member states. Factors of the relationship between the Republic of Turkey and the European Union are: demographic aspects, sociological and cultural differences, access to critique, economic aspects and political problems. In the last two decades, the EU-Turkey customs union was the cornerstone of bilateral trade. At that time, Turkey became the world's fifth largest trade with the EU on a global scale worth EUR 140 billion in 2017. Similarly, the EU is Turkey's most important trading partner, representing 41% of Turkey's global trade.

Key words: foreign trade, the Republic of Turkey, European Union

10.POPIS TABLICA

Tablica 1. Postotni udio svake kategorije izvoza u ukupnom izvozu Turske.....	15
Tablica 2. Postotni udio svake kategorije uvoza u ukupnom izvozu Turske.....	20
Tablica 3. Komparativna analiza Republike Turske i Republike Hrvatske.....	43
Tablica 4. Trgovinski odnosi (izvozi) između Turske i Hrvatske.....	44
Tablica 5. Pet glavnih proizvoda koji su se od 2010. do 2014. najviše uvezli iz Hrvatske u Tursku.....	45
Tablica 6. Pet glavnih proizvoda koji su se od 2010. do 2014. najviše uvezli iz Turske u Hrvatsku.....	45

11.POPIS SLIKA

Slika 1. Geografski položaj Turske.....	6
Slika 2. Rast BDP Turske kroz godine.....	8
Slika 3. Izvoz turskog brašna u odnosu na ostale vodeće zemlje.....	17
Slika 4. Turski uvoz čelika u 2018. godina (Prvih 10 u plavim krugovima).....	21
Slika 5. Logo BSEC-a.....	27
Slika 6. Prikaz zemalja članica WTO-a na mapi.....	32
Slika 7. Ukupno kretanje stanovništva Europe i Turske.....	36
Slika 8. Grafički prikaz Turskog izvoza u Njemačku.....	41
Slika 9. Grafički prikaz razlike BDP po stanovniku Turske i Hrvatske.....	43

12. POPIS GRAFIKONA

Graf 1. Grafički prikaz udjela urbanog i ruralnog stanovništva u postotcima.....	7
Graf 2. Izvoz Turske po kontinentima.....	14
Graf 3. Prikaz voća, povrća i orašastih plodova koji zauzimaju najveći udio u izvozu Turske..	17
Graf 4. Uvoz u Tursku po kontinent	19
Graf 5. Udio pet najvećih zemalja uvoznika u Tursku.....	20
Graf 6. 15 najvećih trgovinskih partnera Turske u smislu izvozne prodaje.....	40

13.POPIS SHEMA

Shema 1. ECO vizija 2025.....	25
-------------------------------	----

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijek

Diplomski rad

Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Sveučilišni diplomski studij, smjer Agroekonomika

Izazovi vanjskotrgovinskog poslovanja Republike Turske u europskom kontekstu
Lucija Bencarić

Sažetak: Vanjska trgovina ima veliki značaj u gospodarstvu svake zemlje. Bez vanjske trgovine zemlja ne bi mogla biti konkurentna na svjetskom tržištu i ostvarivati devizna sredstva. Pitanje odnosa Turske i Europske unije kao nositelja europskog integracijskog procesa predmet je političkog i geostrateškog spora koji traje više od pedeset godina. Primarni razlozi za uporne zahtjeve Turske za priključenjem Europskoj uniji su, među ostalim, brojni Turci u Europi i važnost trgovine između njih. Turska je, međutim, također sve više razočarana široko rasprostranjenim protivljenjem njenom pristupanju među zemljama članicama EU. Čimbenici odnosa Republike Turske i Europske unije su : demografski aspekti, sociološke i kulturološke razlike, pristupni kriteriji, ekonomski aspekti i politički problemi. U posljednja dva desetljeća carinska unija EU-Turska bila je okosnica okvira bilateralne trgovine. Za to vrijeme Turska je postala petom glavnom trgovinom s EU na globalnoj razini s vrijednošću bilateralne trgovine robom od 140 milijardi eura u 2017. godini. Slično tome, EU je najvažniji trgovinski partner Turske, koja predstavlja 41% Turske globalne trgovine.

Rad je izrađen pri: Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Mentor: izv.prof.dr.sc. Tihana Sudarić

Broj stranica: 60

Broj grafikona i slika: 15

Broj tablica: 6

Broj literaturnih navoda: 2

Broj priloga: 0

Jezik izvornika: hrvatski

Ključne riječi: vanjska trgovina, Republika Turska, Europska unija

Datum obrane:

Stručno povjerenstvo za obranu:

1. prof.dr.sc.Ružica Lončarić, predsjednik
2. izv.prof.dr.sc.Tihana Sudarić, mentor
3. izv.prof.dr.sc.Igor Kralik, član

Rad je pohranjen u: Knjižnica Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek, Sveučilištu u Osijeku, Vladimira Preloga 1.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
thesis

Graduate

Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek

University Graduate Studies, Agroeconomics course

Challenges of international trade into the Turkish republic in the european context
Lucija Bencarić

Abstract: Foreign trade has great significance in the economy of each country. Without foreign trade the country could not be competitive on the world market and realize foreign currency assets. The question of the relationship between Turkey and the European Union as the bearer of the European integration process is the subject of a political and geostrategic dispute that lasts more than fifty years. The main reasons for persistent Turkey's demands for joining the European Union are, among other things, many Turks in Europe and the importance of trade between them. Turkey, however, is also increasingly disappointed with the widespread opposition to its accession among EU member states. Factors of the relationship between the Republic of Turkey and the European Union are: demographic aspects, sociological and cultural differences, access to critique, economic aspects and political problems. In the last two decades, the EU-Turkey customs union was the cornerstone of bilateral trade. At that time, Turkey became the world's fifth largest trade with the EU on a global scale worth EUR 140 billion in 2017. Similarly, the EU is Turkey's most important trading partner, representing 41% of Turkey's global trade.

Thesis performed at: Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek

Mentor: Ph.D. Tihana Sudarić, associate professor

Number of pages: 60

Number of figures: 15

Number of tables: 6

Number of references: 2

Number of appendices: 0

Original in: Croatian

Key words: foreign trade, the Republic of Turkey, European Union

Thesis defended on

date:

Reviewers:

1. Ph.D. Ružica Lončarić, full professor, president
2. Ph.D. Tihana Sudarić, associate professor, mentor and member
3. Ph.D. Igor Kralik, associate professor member

Thesis deposited at: Library, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Vladimira Preloga 1.